

”RAAMATTU ON MULLE PIENI TOIVON SIEMEN”

Tutkimus Raamatun käytön kehittämisestä isostoiminnassa

Mirja Hölttä-Nissinen
Opinnäytetyö, syksy 2014
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali-alan koulutusohjelma
Diakonia ja kristillinen kasvatus
Sosionomi (ylempi AMK)

TIIVISTELMÄ

Hölttä-Nissinen Mirja. "Raamattu on mulle pieni toivon siemen" Raamatun käytön kehittäminen isostoiminnassa. Järvenpää, syksy 2014, 73 sivua.

Diakonia-ammattikorkeakoulu Diak Etelä Järvenpää. Sosiaalialan koulutusohjelma. Diakonia ja kristillinen kasvatus. Sosionomi, ylempi AMK.

Opinnäytetyö käsittelee Raamatun käytön kehittämistä Leppävirran seurakunnan isostoiminnassa. Tavoitteena oli nuorten kanssa testata ja kehittää toimintaamme uusi Raamatun käytön menetelmä ja materiaali rippikoulujen käyttöön. Toisena tavoitteena oli vahvistaa nuorten Raamatun tuntemusta erilaisin menetelmin. Kehittämisen välineenä on käytetty valmista raamatunlukuopasta. Kehittämisen välineenä materiaali on olennainen osa toiminnan toteuttamista. Opinnäytetyöni sisältää myös koosteen uusimmista nuorten kasvatustyöhön suunnatuista Raamatun käytön ja lukemisen materiaaleista.

Kehittämispainotteinen tutkimus noudattaa toimintatutkimuksen periaatteita ja käytäntöjä. Aineiston keruu tapahtui isostoiminnassa olevien nuorten oppimispäiväkirjojen, toiminnallisten menetelmien, keskustelujen ja havaintojen avulla. Aineistot on litteroitu ja sen jälkeen analysoitu sisältöanalyysin avulla.

Tutkimukseni teoreettinen aineisto pohjautuu kasvatukseen ja arvoihin sekä niistä tehtyihin tutkimuksiin.

Oppimispäiväkirjojen pohjalta kerätyn ja analysoidyn aineiston perusteella kiinnostusta Raamattuun toivat ryhmän merkitys, luonteva toimintaympäristö sekä toiminnallisten ja luovien menetelmien käyttö. Nuoret kokivat Raamisliftarin lukuoppaana käyttökelpoiseksi, käteväksi ja selkeäksi välineeksi raamatturyhmissä ja niiden ohjaamisessa.

Raamatun käytön haasteena nuoret kokivat vanhan kieliasun ja vertausten ymmärtämisen. Raamatun säännöllinen lukeminen nuorilla oli vähäistä. Tutkimuksen ja kehittämisen kautta nuorten isostoiminnassa syntyi toimiva malli rippikoulun raamatturyhmiä varten.

Avainsanat: kasvatus, kristillinen kasvatus, nuorisotyön kehittäminen, arvot, arvokasvatus, Raamatun käyttö ja menetelmät, osallistuminen.

ABSTRACT

Hölttä-Nissinen Mirja. Developing the use of the Bible in youth guidance. Language: Finnish, Järvenpää Autumn 2014, 73 pages.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Option in Christian Youth Work. Degree: Master of Social Services.

The main purpose of the study was to encourage and enhance the use of the Bible in youth groups in Leppävirta congregation.

One of the aim was the develop a new Bible study method and material for the congregation`s youth group. A read-made Bible study guide was used a development tool.

Another aim was to teach the bible study group leaders to use the new material in the congregation`s confirmation schools. The research process was also meant to encourage young people to read the Bible, by introducing different methods. My research paper presents a compilation of the latest Bible use and reading materials meant for youth work.

The research material was collected through personal study journals written by in the group leaders. Action-based methods, discussion, and observation were also used. The material was transcribed and analyzed with content analysis.

The theoretical framework of the study was Christian pedagogy, the theology and values of youth work, and earlier research on these topics.

Based on the study journal material, an individual`s interest in the Bible is enhanced by the meaning of the group, a comfortable environment, and the use of action-based and creative methods. The youth leaders felt that the Bible study guide Raamisliftari was a useful, practical, and uncomplicated tool, both in attending and leading Bible study groups.

The results showed that most young people do not read the Bible regularly. Old-fashioned language and parables were seen as challenges in the Bible study. Through this research and development work, a functioning model was created for the Bible study groups at confirmation camps.

,

Keywords: education, Cristian pedagogy, values, youth work development, Bible study methods, participation.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ.....	1
ABSTRACT	3
2 TOIMINTATUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET	8
2.1 Nuorisotyön kehittäminen.....	8
2.2 Työn tavoitteet.....	10
3 KIRKON PERUSTEHTÄVÄT JA KASVATUS.....	11
3.1 Kirkon perustehtävät	11
3.2 Kasvatuksen käsite ja tehtävät.....	13
3.3 Kristillinen kasvatus.....	16
3.4 Uskonnollinen kasvatus.....	17
4 KIRKON NUORISOTYÖ JA NUORTEN ARVOT	19
4.1 Nuorisotyö ja nuorisotyön teologia	19
4.2 Nuoret seurakuntalaisina.....	20
4.3 Nuoret ja Raamattu	22
4.4 Arvot ja niiden merkitys	24
4.5 Kristilliset arvot	26
4.6 Nuorten elämän arvot.....	27
5 RAAMATUN KÄYTÖN OPPAAT TOIMINNAN KEHITTÄMISEN TUKENA.....	29
5.1 Evankeliumeihin ja toiminnallisuuteen perustuvat oppaat	29
5.2 Perusoppaat.....	31
6 TOIMINTAYMPÄRISTÖ	33
6.1. Leppävirran seurakunnan isostoimintamalli	33
6.2 Isostoiminnan sisällöt ja tavoitteet	33
6.3 Raamattuopetus ja käytetyt materiaalit	36
7 TUTKIMUKSEN MENETELMÄ JA TOTETUTTAMINEN	38
7.1 Toimintatutkimus kehittämistyössä.....	38
7.2. Tutkimusprosessi	41
7.3 Tutkimuksen osa-alueet ja aineisto	42
7.4 Nuorisotyönohjaajan rooli tutkijana ja kehittäjänä.....	43

8 RAAMATUN KÄYTÖN KEHITTÄMISEN PROSESSI	45
8.1 Lähtötilanne ja kehittämisen käynnistäminen	45
8.1 Ensimmäinen vaihe	46
8.2 Toinen vaihe.....	47
8.3 Kolmas vaihe.....	49
8.4 Neljäs vaihe.....	50
8.5 Työskentelyprosessin kuvaus	51
9 TUTKIMUKSEN TULOKSET RAAMATUN KÄYTÖSTÄ.....	54
9.1 Toiveet ja odotukset Raamatun käytöstä	54
9.2 Nuorten kokemukset Raamatun lukemisesta	55
9.3 Kokemukset Raamistyöskentelyistä	56
9.4 Kokemukset Raamisliftarista	57
9.5 Kokemukset toiminnallisista menetelmistä	58
9.6 Mielenpitoet kristillisestä kasvatuksesta	60
9.7 Mitä nuoret arvostavat?	62
9.8 Liftarimalli isostoiminnasta rippikouluun	63
10 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	65
LÄHTEET	68

1 JOHDANTO

Raamattu on kristinuskon perusta ja kirkon tehtävät nousevat Raamatusta. Seurakunnan työalat ja tehtävät sekä niiden arvopohja on sidottu Raamattuun. Raamattuopetus on yksi kirkon tehtävä myös nykyaikana, jolloin moniarvoisuus on lisääntynyt. Raamatun sanoma ja teologia on tarkoitettu myös lapsille ja nuorille. Kirkon tulevaisuuden kannalta on tärkeää, että Raamatun tuntemus, oman uskonnon lukutaito, teologinen pohdinta ja vuorovaikutus säilyisivät osana nuorten arvomaailmaa ja elämää. Kirkon asema arvokasvattajana ei ole enää itsestäänselvyys. Kirkosta eronneiden suurin ryhmä ovat olleet nuoret aikuiset. Eri ikäryhmien tutkimuksissa uskonnolliset arvot ovat olleet nuorille vähiten merkittäviä.

Tutkimukseni liittyy nuorten Raamatun tuntemukseen, kristillisen ja uskonnolliseen arvomaailman, nuorisotyön teologiaan ja vuorovaikutukseen. Tutkimukseni on laadullinen kehittämisluonteinen toimintatutkimus. Näkökulmana kehittämistehtävässä on isostoiminnassa olevien nuorten osallisuus Raamatun käytön menetelmien kehittämisessä. Työvuosieni aikana Leppävirran seurakunnassa olen havainnut muutokset Raamatun perustuntemuksen ja sisällöllisen tiedon vähentymisenä. Arvomaailman muuttumiseen ovat voineet vaikuttaa kristillisen ja uskonnollisen kasvatuksen perinteen siirtäminen ja heikentyminen kodin ja koulun osalta

Teoriapohja tutkimuksen kehittämistyölle nousee kristillisestä kasvatuksesta ja arvoista. Ne muodostavat yhdessä pohjan Raamatun opetukselle nuorisotyössä. Raamatun käytön materiaalit ovat monipuolistuneet viimeisien vuosien aikana. Nuorisotyönohjaajan näkökulmasta halusin tuoda esille uusimpia materiaaleja erityisesti nuorisotyössä tapahtuvan Raamatun käytön kehittämiseen. Tutkimuksissa rippikouluun ja isostoimintaan tulemisen motivaatioista Porkka (2004, 2009) on todennut nuorten suurimmiksi motiiveiksi halun päästä leirille, joka johtui myönteisestä rippikoulukokemuksesta ja isostoiminnan hyvästä maineesta.

Pruukin tutkimuksen (2010) syiksi mainittiin myös ryhmän ohjaajan taitojen oppiminen ja ryhmän toimimiseen liittyvät motivaatiot. Motivaatiotutkimukset paljastavat ristiriidan Raamatun tuntemisen ja sen käytön merkityksestä isotoiminnassa. Ryhmän toiminnan ja ohjaajan taitojen oppimiseen kuuluu kuitenkin olennaisena osana Raamatun käyttäminen ja sen opettelu. Motivaatiotekijänä ryhmän ohjaamisen taitoja tulisikin hyödyntää myös Raamatun tutuksi tulemisessa, lukemisessa ja menetelmien sekä materiaalien käytössä.

Olennaisin motivaatio kehittämistyöhön nousi käytännön ongelmista raamatturyhmien ohjaamisesta ja käytettävistä materiaaleista. Raamatturyhmien materiaali oli ollut seurakunnassamme käytössä vuodesta 2008 lähtien. Se oli tehty Löytöretki oppikirjan pohjalle, muokattuna omien ryhmien käyttöön tarkoitetuksi materiaaliksi. Rippikouluissamme ei ole enää kolmeen vuoteen käytetty kyseistä oppikirjaa. Nykyinen käytäntö ei palvellut enää käyttötarkoitustamme. Nuorten rippikoululeireiltä kerätyn palautteen mukaan kysymykset oli koettu vaikeiksi eikä toiminnallisia ehdotuksia ehditty ryhmien puitteissa tehdä. Uuden toimivan materiaalin etsiminen ja löytäminen yhdessä nuorten kanssa tukee paremmin nykyistä rippikoulukäytäntöämme sekä nuorten osallistumista Raamatun käytön kehittämiseen ja sen lukemiseen. Raamatun lukeminen on ollut itselleni tärkeä oman hengellisen elämän hoitamisen väline. Sen tunteminen ja lukeminen auttoi tutkimuksen tavoitteiden toteuttamista ja käytäntöjä. Raamattu toimii myös työvälineenä, jonka käyttäminen ja lukeminen ovat osa ammatillisuutta.

2 TOIMINTATUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET

2.1 Nuorisotyön kehittäminen

Nuorisotyön tulee toimia nuorten elämän arjessa, sen kehittäminen on yksi avaintekijä toiminnan ja tulevaisuuden kannalta. Kehittäminen nuorten kanssa vaatii työntekijältä ammatillista asiantuntijuutta, oman persoonan käyttämistä ja nuorten aitoa kohtaamista. Kehittämistyössä kirkon nuorisotyöntekijältä se edellyttää ajankohtaisen tutkimustiedon käyttämistä sekä kunnallisen nuorisotyön ja valtakunnallisen nuorisopolitiikan keskeisten periaatteiden tuntemusta.

Seurakunnan nuorisotyössä kehittäminen on proaktiivista toimintaa, nuorten kuulemista, tilastojen ja barometrien seuraamista, tutkimusten lukemista, keskustelua muiden toimijoiden kanssa sekä ajassa olemista. Perusnuorisotyö on pysynyt viime vuosina suhteellisen muuttumattomana. Työn keskiössä ovat tilastollisesti rippikoulu, isostoiminta, leirit, kouluyhteistyö ja kokoava toiminta. (Nuoret seurakuntalaisina 2012, 6.)

Kehittäminen on toimintaperiaatteiden ja toimintojen tarkoituksenmukaista muuttamista. Kohteina voivat olla ihmiset, työtehtävät sekä sovellettavat teknikat ja säännökset. (Kirjonen 2008, 117.) Tiedon tarve kehittämisessä on olennaista. Se voi tuoda esiin ilmiön, johon tarvittaessa pitää puuttua. Tiedon tarve voi toimia seurannan, arvioinnin, oppimisen ja uusien kehittämiskysymyksien avaamisen välineenä. (Toikko & Rantanen (2009,113–115.)

Kehittämistä kuntatasolla ovat määritelleet myös lakiin perustuvat ohjelmat. Suomen ensimmäinen lapsi- ja nuorisopolitiikan 2007–2011 kehittämisohjelma perustuu nuorisolakiin. Kehittämisohjelma sisältää valtakunnalliset lapsi- ja nuorisopoliittiset tavoitteet. Kehittämisohjelmat vaikuttavat myös alueellisesti. (Heinonen & Kapanen 2012, 65.)

Parhaiten kehittämistä tukee vuorovaikutteinen ja moniääninen tieto. Näkökulma merkitsee tutkimusotetta, jossa tuotetaan tietoa käytännön kehittämistarpeista ja nuorisopolitiikan odotuksista käsin, toimintaympäristössä nuorten, nuorisotyöntekijöiden ja tutkijoiden dialogissa. Nuorisotyön monipuolisuus, rajattomuus, muuttuva muoto, moninaiset tavoitteet ja päämäärät vaativat toiminnallisen työn lisäksi läsnä olevaa ja pohtivaa työtettä työntekijältä. Työn kuormittavuutta lisää arvostuksen ja tuen puute. Eettisen keskustelun ja avoimuuden tulisi olla nuorisotyön ominaisuuksia. Työn näkyväksi tekemisessä, kehittämisessä ja haasteiden voittamisessa nuorisotyöntekijät ovat avainasemassa. (Komonen 2011, 119,121)

Tutkimuksellinen tieto kehittämisessä voi olla olemassa olevaa arjen toiminnoissa syntyvää tietoa, jota kirjataan tai erikseen kehittämistä varten tuotettua. Kehittämistyössä voi syntyä myös kokemustietoa ja hiljaista tietoa, tällaisen tiedon jakaminen riippuu kehittämistyön toteuttajista ja heidän keskinäisestä vuorovaikutuksestaan. Kokemuksellinen ja tutkimuksellinen tieto ovat toisistaan erottamattoman tärkeitä osia. Kokemuksellinen ja tutkimuksellinen tieto ovat erottamattoman tärkeitä osia tutkimus ja kehittämishankkeissa. (Nonaka & Takeuchi 1995, 61, Purjo 2012, 69.)

Nuorisotyön kokonaisvaltainen kehittäminen on haasteellista. Haapalan mukaan (2012, 52–54) nuorisotyölle asetetut haasteet ovat kasvaneet monessa suhteessa: nuoren paikan löytyminen yhteiskunnassa, syrjäytymisen ongelmat, toimintakenttien laajeneminen, nuorisotyön asema ja asiantuntijuus yhteiskunnassa. Nuorisotyön kehittäminen ja kehittyminen voidaan nähdä kaarnalaivana virrassa tai laivan kapteenina, se voi olla sopeutuvaa reagointia ulkopuolisiin muutoksiin tai luovaa proaktiivista toimintaa tulevaisuuden luomiseksi. Tulevaisuuden ennakoiminen ja muutoksen hallinnan kannalta on kartoitettava pysyvä ja muuttuva sekä se minkä halutaan muuttuvan. Tulevaisuustutkimuksen lähtökohtia ja menetelmiä hyödyntämällä nuorisotyötä voitaisiin kehittää kokonaisvaltaisesti.

Nuorisotyön kokonaisvaltainen kehittäminen vaatii seurakunnan toiminnassa eri osa-alueiden kehittämistä. Toimivista osa-alueista muodostuu kokonaisuus, joka palvelee seurakunnan jäseniä yhteisössään. Nuorten toiminnassa kasvatustyön tehtävästä käsin se liittyy olennaisesti kirkon keskeisiin tehtäviin. Nuorten raamattuopetus ja sen tuntemisen vahvistaminen erilaisin menetelmin isotoiminnassa tarjoavat tähän luontevan toimintaympäristön ja mahdollisuudet. Raamatun käytön kehittäminen nuorten kanssa antaa keskustelufoorumin kristilliselle arvomaailmalle.

2.2 Työn tavoitteet

Tutkimukseksi valitsin kehittämispainotteisen opinnäytetyön. Opinnäytetyön tarkoituksena oli testata ja kehittää nuorten kanssa uutta raamatunkäyttömenetelmää ja materiaalia rippikoululeirien käyttöön. Raamatun käyttö ja sen menetelmät ovat olennainen osa kristillistä kasvatusta ja luovuttamaton kirkon perustehtävä. Opinnäytetyön tavoitteina olivat: 1) Vahvistaa nuoren Raamatun tuntemusta ja kiinnostusta erilaisin menetelmin 2) Kehittää uusi raamatunkäyttömenetelmä rippikoululeireille 3) Nuorten osallisuuden vahvistaminen kristillisen arvomaailman ja kasvatuksen pohjalta. Tavoitteiden tarkoituksena käytännössä oli nuorten osallistuminen kehittämisprosessiin isotoimintakauden 2013–2014 aikana. Opinnäytetyö sisältää myös kirjallisuuskootteen viime vuosien raamatunlukuoppaista ja Raamatun käytön menetelmiä koskevista kirjoista.

3 KIRKON PERUSTEHTÄVÄT JA KASVATUS

3.1 Kirkon perustehtävät

Raamatun tutuksi tuleminen, tunteminen ja sen käytön kehittäminen on osa kirkon perustehtävää, kristillistä ja uskonnollista kasvatusta ja niistä nousevien arvojen välittämistä. Kristillisen ja uskonnollisen kasvatuksen todetaan monessa tutkimuksessa ohentuneen ja kristillisen tradition siirtäminen seuraaville sukupolville muuttuneen. Kansainvälisessä tutkimuksessa 90 % suomalaisista 15–24 -vuotiasta nuorista kertovat saaneensa luterilaisen kasvatuksen, jota he eivät kuitenkaan välttämättä halua siirtää omille lapsilleen. Aikaisemmissa tutkimuksissa on todettu myös eroja isojenkaupunkiseutujen ja pienten maaseutujen uskonnollisuudella. Haasteeksi nousee uudenlaisen yhteisöllisyyden löytäminen uskonnollisen ja kristillisen kasvatuksen kautta. (Niemelä 2012, 48–49, 57.)

Kansainvälisissä vertailuissa suomalaiset ovat passiivisia uskonnollisiin tilaisuuksiin osallistujia. Suomalaisista lähes puolet (46 %) osallistuu uskonnollisiin tilaisuuksiin harvemmin kuin kerran vuodessa. Nuorista 18–25 –vuotiaista vain kolme prosenttia on uskonnollisessa osallistumisessa erittäin aktiivisia. (Ketola, Kääriäinen, Niemelä 2007, 52.) Ecclesiastica kyselyssä 2007 suomalaisista alle puolet (43 %) ilmoitti lukevansa vähintään kerran vuodessa Raamattua ja vain viisi prosenttia päivittäin. Lisäksi joka kymmenes ilmoitti, ettei viime vuosina lukenut lainkaan Raamattua. (Häkkinen 2010, 191.)

Seurakuntien nuorisotyö on rakentunut kotien uskonnolliselle kasvatukselle, koulujen uskontokasvatukselle sekä kasteopetukselle. Nuorisotyön tehtävä on tukea varhaislapsuudessa alkanutta kasvua. Suomen Evankelisluterilaisen kirkon kasvatuksen linjauksessa kirkon neljäksi perustehtäväksi on määritelty: kasvatus, julistus, lähetys ja palvelu. Perustehtävät toteutuvat seurakunnan kaikessa toiminnassa. Lasten ja nuorten parissa toteutuva toiminta on perustunut erityisesti kristillisen kasvun tukemiseen. Nuorten parissa kokoontuva

toiminta tarjoaa parhaimmillaan nuorelle turvallisen kasvuympäristön, jossa tuetaan nuoren kasvua omaksi itsekseen. (Nuoret seurakuntalaisina 2012, 13.)

Seurakuntaan jumalanpalvelusyhteisönä sisältyy aina myös julistus. Tässä tehtävässä nuoria autetaan löytämään tie seurakunnan yhteiseen jumalanpalvelukseen. Lähetyksen perustehtävä nuorisotyössä toteutuu lähetyskasvatuksessa, joka perustuu lähetyskäskyyn. Tämän päivän nuoret elävät globaalissa todellisuudessa, jossa lähetystyön kaukaiset tapahtumat voivat välittyä reaaliaikaisesti nuorten tietoisuuteen. Kristillisen kasvatuksen tehtävänä on luoda toivoa muuttaa maailmaa oikeudenmukaisemmaksi ja luoda mahdollisuuksia tutustumiseen eri puolilla maailmaa asuviin nuoriin. (Nuoret seurakuntalaisina 2012, 14.)

Kirkko määrittelee kasvatuksen kaikenikäisten kokonaisvaltaisen kasvun mahdollistamisena ja tukemisena. Kirkon linjaukset nousevat sen arvoista. Meidän kirkko osallisuuden yhteisö keskeisin strategian valinta korostaa seurakuntaa ja kirkkoa yhteisönä. Kirkon kasvatuksen linjaus koskee kasvatuksen perustehtävää, kokonaisuutena seurakunta, työmuodot ja kohtaamiset perustuvat kaikkien perustehtävien varaan. Pyrkimyksenä on niiden yhtäaikaiseen, monipuoliseen ja rikkaaseen toteutumiseen. Kehittämisasiakirjat ovat linjausta konkreettisempia, sisältäen käytännöllisiä kysymyksiä ja kehittämishaasteita. (Pesonen i.e.,1–3.)

Nuorisotyön eettinen luonne on aina läsnä. Arvot ja etiikka ovat välttämättömiä elämässä ja työssä. Postmoderni aika asettaa uusia haasteita ja muutokset ovat nopeita. Nuorisotyö ja sen muodot ovat pystyneet muovautumaan ajan haasteisiin. Toiminta nuorten parissa vaatii nuorisotyön arvojen ja etiikan selkeyttämistä. Nuorisotyö sai ammattieettisen ohjeistuksen vuonna 2012. (Rauas 2012, 106.)

Launosen (2008, 232–234) mukaan kolme keskeistä käsitettä ovat hengellinen, pedagoginen ja sosiaalinen ulottuvuus. Käsitteet viittaavat työn monialaisuuteen ja monitieteellisyyteen, niitä voidaan tutkia monin eri tieteenalan keinoin. Kasvatuksen rinnalla nähdään ulottuvuutena diakonian ja sosiaalipeda-

gogiikan ulottuvuus. Lapsi- ja nuorisotyössä painopisteet liikkuvat kolmen painopisteen sisällä tilanteesta riippuen ja eri tavalla korostuen. Kohti laaja-alaista suuntaa lapsi- ja nuorisotyössä ohjaa näkemys kasvattavasta ja palvelevasta kirkosta. Menetelmät rakentuvat monipuolisesti hengellisten, pedagogisten ja sosiaalisten elementtien varaan. Laaja-alaisuus ohjaa myös monipuolisiin yhteistyöverkostoihin ja yhteistyöhön kirkon, seurakunnan työalojen sekä laajemmin kasvatus-, opetus- ja sosiaalialan toimijoiden kanssa. Malli laajemmasta kasvatustyöstä ei kuvaa lapsia ja nuoria vain pelkästään työn kohteina vaan kirkon täysivaltaisina jäseninä.

3.2 Kasvatuksen käsite ja tehtävät

Kasvatuksen käsite ja tehtävä on laaja. Kasvatuksen perustehtävä on kodin vastuulla. Kaikessa kasvatuksessa on kysymys vuorovaikutussuhteesta kasvattajan ja kasvatettavan välillä. Yhteiskunnassa kasvatuksen tehtäväksi nähdään nuoren kasvun tukeminen. Nuorisotyöntekijöiden rooli nousee kasvatuksessa tärkeäksi arvojen ja arvostusten välittäjinä ja nuorisotyön monipuolisuus tarjoaa siihen hyvät mahdollisuudet. Kristillinen ja uskonnollinen kasvatus on arvojen siirtämistä. Molemmissa on tutkimusten mukaan tapahtunut muutoksia.

Kasvatus ymmärretään usein tavoitteelliseksi toiminnaksi, jolla kasvattaja muokkaa kasvatettavaa. Kasvattajalla on mielessään kasvatuksen lopputulos kasvatusihanne johon hän pyrkii tavoitteen kautta. Tavoitteita voidaan jaotella monin tavoin. Kasvatustilanteissa vanhemmilla ja muilla kasvattajilla on oma kasvatusfilosofiansa, joista kasvatuksen tavoitteet voidaan tunnistaa. (Hellström 2010, 116.) Nuorisokasvatuksella tarkoitetaan nuoruuden ikävaiheen kasvatusta pohtivaa ikäkausipedagogiikkaa, jonka tehtävän on ratkoa nuoruuden ikävaiheen ja aseman vaikutus kasvatuksessa. (Hellström 2010, 195). Kasvatus voidaan määritellä myös kulttuuriperinnön, perimätiedon ja tapojen (tradition) siirtämiseksi. (Hellström 2010, 249).

Nuorisokasvatuksessa Purjon (2012, 86–88) mukaan painopisteenä on nuoren kasvun tukeminen ja ohjaus. Kasvatussuhde ei kuitenkaan voi olla täysin tasa-vertainen, koska kasvattaja pyrkii vaikuttamaan kasvatettavaansa. Dialogille ominaista kuitenkin on uskominen molemminpuolisen kasvun mahdollisuuteen.

Kasvaminen on vaativaa ja haastavaa ajassamme. Tietotulva ja erilaisten viestimien kilpailu ihmisen ajasta ja huomiosta vaikeuttavat omien ajatusten ja käsitysten hahmottamista. Ihminen on luotu vuorovaikutukseen toisen kanssa ja sen avulla kasvamme omaksi itseksemme. Kodin ulkopuolella oleva aikuinen näkee lapsen ja nuoren eri tavalla kuin omat vanhemmat. Parhaassa tapauksessa hän voi olla kasvatuskumppanina ja kasvatusvastuun täydentäjänä. Kasvattaminen ei ole yksisuuntaista, vaan vastaanottamista ja kohtaamista. Ytimessä ovat erityisesti oikeanlainen asennoituminen, kyky myötätuntoon ja huoleen toisesta ihmisestä. Kasvattajan itsearvostus, tietoisuus omista arvoistaan ja näkemyksistään mahdollistaa arvon antamisen toisille ja eri tavoin ajatteleville sekä aidolle ymmärrykselle ihmiselämää kohtaan. (Heinonen & Porkka 2006, 18–23.)

Kasvatussuhde ei ole mahdollista ilman vuorovaikutusta, tulkintaa ja ymmärtämistä. Buberin dialogisuusfilosofia viittaa ihmisen kaksitahoiseen maailmasuhteeseen ja kahdenlaiseen mahdollisuuteen kohdata toinen ihminen persoonana tai tarkoituksemme kohteena ja välineenä. Tien ihmisen kasvu osoittaa yhteyden maailma, josta kaikki inhimilliset merkitykset ovat peräisin. Ihmisen olemus on rakentunut oman minän ja toisten ihmisten välisissä kohtaamisissa, jotka edellyttävät dialogisuutta. Dialogisuus on eettinen asenne, jota voi kehittää toisen kuuntelemisen taidoksi. Kasvatus voi Buberin mukaan tapahtua vain dialogissa, jossa kasvattajalla on ensisijainen merkitys lapsen luovien voimien kanavoijana ja välittäjänä maailman olennaisten aspektien yhteyteen. (Värri 2008, 407–409, 412.)

Nuorisotyöntekijät ovat nuorille esimerkkejä, toimivat omien, ammatista ja työyhteisöstä nousevien arvojen ja arvostusten välittäjinä seuraavalle sukupolvelle. Nuorisotyöllä ja sen tekijöillä voi olla suuri vaikutus nuorten käyttäytymiseen ja asenteisiin. Nuorisotyön sisältämiä eettisiä kysymyksiä ja niistä keskustelua

tulisi vahvistaa, sekä yksilön että yhteisön tasolla. Työhön kuuluu eettisen kasvatus ja pohdinnan jakaminen nuorten kanssa. Eettinen kasvatus tukee nuorta selkiyttämään omia arvojaan. Nuorisotyön monipuolisuus avaa erilaisia näkökulmia arvojen tarkasteluun ja eettiseen pohdintaan. Työn itsenäisyys, elämän inhimilliset tekijät ja suorat kontaktit nuoriin haastavat nuorisotyöntekijän. (Rauas 2012, 107–108.)

3.3 Kristillinen kasvatus

Yksiselitteistä määritelmää kristilliselle kasvatukselle ei ole. Kasvatukselle tyyppillisiä piirteitä ovat intentionaalisuus, normatiivisuus ja vuorovaikutuksellisuus. Intentionaalisuuden merkitys kasvatuksessa on sen tietoinen tavoitteellisuus ja päämäärät. Kasvatuksen pyrkimys on saada aikaan muutoksia, tukea kasvua, kehitystä ja oppimista. Kasvatuksen normatiivisuus liittyy sen arvosidonnaisuuteen, siihen mitä pidetään tärkeänä ja hyvänä. Vuorovaikutuksellisuus kasvatuksessa tapahtuu aina kasvattajan ja kasvatettavan välisessä suhteessa. Kasvatus voidaankin määritellä päämääräsuuntautuneeksi, arvoihin sitoutuneeksi toiminnaksi, joka toteutuu erityisesti vuorovaikutussuhteissa. Kasvatuksen tarkemmassa määrittelyssä voidaan puhua kuvailevasta tai normatiivisesta määritelmästä. Kuvailevat määritelmät kuvaavat kasvatuksen ilmenemistä historiallis-yhteiskunnallisessa tilanteessa tai yksilön arvostuksissa. Normatiivinen ilmaisee sen millaista kasvatuksen tulisi olla. Normatiivinen määritelmä tekee mahdolliseksi kasvatuksessa vallitsevien käytäntöjen arvioinnin ja kyseenalaistamisen. (Muhonen & Tirri 2008, 64–65.)

Kristillinen kasvatus määritellään kristillisen perinteen välittämistä sukupolvelta toiselle. Määritelmässä kohteena on kasvatuksen sisältö ja prosessi. Edellinen sukupolvi pyrkii siirtämään itse omaksumiaan asioita mahdollisimman muuttumattomina seuraaville. Kristillisen kasvatuksen näkökulma voi perustua myös sen tavoitteisiin tai päämääriin. Kristillinen kasvatus voidaan määritellä myös kristilliseen uskoon kasvattavaksi uskontokasvatukseksi tai kristillistä oppimista aikaansaavaksi kasvatukseksi. (Muhonen & Tirri 2008, 64–66.)

Kristillisen kasvatusajattelun taustalla on oppi ihmisestä Jumalan kuvana, jota kasvatuksella pyritään vaalimaan. Ihmisen sivistysprosessi sisältää kuitenkin avoimen luonteensa, koska jokaisessa ihmisessä Jumalan kuva ilmenee yksilöllisellä tavalla. Syntiinlankeemuksessa Jumalan kuva ihmisessä vääristyi ja ongelmaksi kasvatuksessa tuli sen palauttaminen ennalleen Jumalan tarjoaman pelastuksen kautta. Kasvatusprosessissa on huomioitava kolme näkökulmaa: luominen, syntiinlankeemus ja lunastus. (Puolimatka 2008, 15–16.)

Kristillisen kasvatuksen asema on heikentynyt. Kasvava joukko ihmisiä ei enää saa kristillistä kasvatusta kodilta tai kirkolta. Haasteeksi nousevat erityisesti rippikoulua edeltävät ikävuodet, aikuisiän kristillinen kasvatus sekä perheiden ja kotien uskonnollisen kasvatuksen tukeminen. Irrallisuus suhteessa uskonnolliseen yhteisöön ja kristillisen kasvatuksen heikkeneminen edistävät keskeisesti maallistumista ja kristillisistä arvoista vieraantumista. Uskonnollisen moninaisuuden lisääntyminen vaikuttaa ristiriitoihin uskonnollisuuden äärilaidoilla heikosti ja voimakkaasti uskonnollisten ihmisten kohdalla. (Kohtaamisen kirkko 2014, 13.)

3.4 Uskonnollinen kasvatus

Kasvatuksen kristillisyyys on osa kirkon olemusta ja tehtävää, joka voidaan samaista myös kasteopetukseen. Kasvatuksen orientaatioperusta on kristillinen, jos kasvattajan arvot ja käsitykset ihmisestä ja maailmasta ovat kristinuskon mukaisia. Kirkon kasvatustoiminta kuuluu kristillisen kasvatuksen piiriin, mutta ei ole sen ainoa ilmenemismuoto. Kristillisessä kasvatuksessa on kaksi elementtiä uskonnollinen hengellisen regimentin alueelle kuuluva ja inhimillinen elementti, eettisiä ja yleisinhimillisiä sisältävät asiat. (Muhonen & Tirri 2008, 66–69.)

Uskonnollisen kasvatuksen väheneminen on nähty selitykseksi uskonnollisten instituutioiden heikkenemiselle ja nuorten aikuisten etääntymiselle perinteisestä kirkollisesta uskonnollisuudesta. Myös kodin kautta saatu kasvatuksen merkitys on muuttunut henkilökohtaiseksi uskonnollisen identiteetin etsinnäksi. Tradition siirtäminen sukupolvelta toiselle on muuttunut uskonnollisiksi kokemuksiksi ja sosiaalisiksi suhteiksi. Omakohtaiseksi koettua uskoa tai uskontoa yksityisasiana ei merkitse enää halua siirtää sitä omille lapsille. Vuonna 2005 World values -tutkimuksissa ilmeni, että alle 25-vuotiaista uskonnollisen kasvatuksen on saanut 56 %. Pääkaupunkiseudun uskonnollinen kasvatus on huomattavasti vähäisempi kuin maaseudun, jossa 70 % kaikissa ikäryhmissä olevista ihmisistä oli saanut uskonnollisen kasvatuksen. (Niemelä & Koivula 2006, 163.)

Uskonnollisen kasvatuksen osalta muutoksia on tapahtunut Niemelän kansainvälisen vertailututkimuksen (2012, 48–49, 57) mukaan 15–24 -vuotiaista suomalaisista lähes joka kymmenettä ei ole kasvatettu minkään uskonnon mukaan. Suomen ohella vastaavaa kehitystä on tapahtunut myös muissa maissa. Suomalaisista 90 % kertoo tulleen kasvatetuksi luterilaisen kasvatuksen mukaan. Tutkimusaineistossa kodin uskonnollisella taustalla ja siellä saadulla uskontokasvatuksella on voimakkaasti uskonnollisuutta selittävä tekijä.

Häkkinen (2013, 97–98) kirjoittaa paimenkirjeessään yhteisöllisyyden muuttamisesta. Yhteisöllisyys on uskonnon tukipilari ja sen heikentyminen murentaa sen asemaa. Uskonnollisen tradition siirtyminen nuoremmille sukupolville on ohentunut eikä sitä peritä enää kasvatuksen kautta omilta vanhemmilta. Kirkon haasteeksi nousee kyky yhdistää moderni yksilöllisyys ja yhteisöllisyys.

4 KIRKON NUORISOTYÖ JA NUORTEN ARVOT

4.1 Nuorisotyö ja nuorisotyön teologia

Seurakunnan nuorisotyöllä viitataan rippikoulun jälkeiseen nuorisotyöhön. Kirkon nuorisotyön kehittämisasiakirja linjaa nuorisotyön ikäkauden mukaan. Sen tulisi olla tyttöjen ja poikien sekä nuorten yhdistävää toimintaa seurakunnassa. Kasvatuksen työalana sen tulee huomioida ikään liittyvät erityistarpeet toiminnassa, ilman lokeroitumista erillisiksi saarekkeikseen. (Nuoret seurakuntalaisina 2012, 18.) Leirityössä painottuu kokonaisvaltaisen kasvun tukeminen sekä tyttöjen ja poikien minäkäsityksen ja itsetunnon tukeminen. Monipuolinen aktiivinen toiminta leirillä vaikuttaa lapsen kokonaispersoonaan ja tukee hänen kasvuaan seurakunnan jäsenyydessä. (Tytöt ja pojat seurakuntalaisina 2012, 24)

Nuorisotyön teologia tarkastelee kristillistä uskoa nuoruuden näkökulmasta. Se on luonteeltaan kontekstuaalista ja nuorten elämäntodellisuudesta nousevaa. Tärkeää on, että nuori voi tunnistaa kirkon elämästä itselleen tuttua sanoitusta, tekemistä ja olemista. Nuorten kristillisten arvojen etsintä toteutuu usein virtuaalisessa ympäristössä, joka avaa mahdollisuuksia uudenlaisiin toimintatapoihin nuorisotyössä. (Nuoret seurakuntalaisina 2012, 12.)

Uskon ilmaisemisessa tämä Kainulaisen (2006, 12–13) mielestä tarkoittaa nykyihmistä koskettavien sanojen löytämistä, uskon uudelleen tulkintaa, nuorten arjesta ja kysymyksistä nousevaa teologiaa.

Menetelmät Köykkä (2005 a, 22–26) jakaa kolmeen alueeseen yhteiseen matkaan, vakavasti ottamiseen ja riittävän hitaasti etenemiseen. Nuoret uskovat kirkosta heijastuvaa elämänasennetta enemmän kuin suullista julistusta. Nuorten kanssa kulkeminen tulisi olla pidempiaikaisempaa kuin pelkästään tiettyjen elämän taitekohteisiin liittyvää. Seurakunnan ja nuoren välille olisi synnyttävä kestävä suhde. Vakavasti ottaminen ja aidosti nuorista välittämien on nuorisotyön teologian uskottavuuden kannalta ratkaisevaa. Riittävän hitaasti etenemi-

nen elämässä tarkoittaa ajan ja tilan antamista. Hitaasti kulkeminen tarkoittaa myös keskeneräisyyden hyväksymistä, ettei tarvitse olla valmis eikä heti perillä.

Pöyhönen & Hytönen (2002, 64–69) pohtivat kirkon nuorisotyön kriisiä ja sitä, miten nuorisotyö sitouttaa seurakunnan jäseneksi ja kristilliseen sanomaan. Heidän mielestään kirkossa tarvittaisiin työaloihin ja ikäryhmiin kohdistuvaa uudenlaista ajattelumallia, jossa kirkko nähtäisiin kaikkien kastettujen paikkana, jossa nuorille tulisi löytyä tilaa. Nuorten näkemys kirkosta on seurakunnan kuuluminen kaikille. Kirjoittajat näkevät suurena ongelmana ja haasteena nuorten sitouttamisen seurakunnan jäsenyyteen.

Vinoutumat paljastavat nuorisotyön teologian. Isostoiminnassa mallit otetaan kahta tai kolmea vuotta vanhemmista nuorista. Isostoiminnassa olevien nuorten valikoima on mittarina seurakunnan nuorisotoiminnan tasapainolle ja ottaako se huomioon yhtäläisesti kaikki nuoret. (Köykkä 2014 b, 47–52.) Nuorisotyön tehtäväksi jää Jumalaan liittyvien ja elämän peruskysymysten pohdinta ja nuorille annettu mahdollisuus omiin johtopäätöksiin. (Köykkä 2005 a, 29–34).

4.2 Nuoret seurakuntalaisina

Nuoret ikäryhmänä on laaja kokonaisuus johon liittyy murrosikä ja aikuistuminen. Nuoret seurakuntalaisina sen toiminnassa edustavat oman aikansa arvoja. Niihin heijastavat yhteiskunnan, kodin, nuoren lähipiirin, ja median luomat vaikutukset. Nuorten ajattelu kirkosta instituutiona on muuttunut.

Nuorisolain mukaan nuorilla tarkoitetaan kaikkia alle 29-vuotiaita. Tämän ikäisten nuorten lukumäärä Suomessa 2011 lopussa oli 17, 5 % eli 944 123. Perheitä, joissa asui alle 18-vuotiaita lapsia 2010 vuoden lopussa, oli 582 360. Perheistä 82 % oli yksi- ja kaksilapsisia. Uusperheitä oli saman vuoden lopussa 53 265. Evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuului 15–24-vuotiaista 2010 vuoden lopussa 526 169. (Nuorista Suomessa 2012, 9–10.)

Nuoruus on rajoiltaan epämääräinen, liukuva ja yksilöllinen. Nuoruusaika on pidentynyt ja laajentunut opiskelun myötä. Uutta sukupolvea 1990–2000-luvulla syntyneitä, nimitetään z-sukupolveksi. Sukupolvea kuvaa internetin ja digitaalisten laitteiden läsnäolo ja virtuaalisuus, ajan ja paikan merkityksen muuttumista, maailman supistumista ja oman yhteiskunnan monikulttuurisuutta sekä ekologisten haasteiden kohtaamista (Nuoret seurakuntalaisina 2012, 10–11). Nuoruusiän tehtäviksi Hellström määrittelee irtautumisen lapsuuden vanhemmista, oman identiteetin rakentaminen sekä ikätovereihin liittyminen. (Hellström 2010, 198.)

Tamm kirjoittaa Deconchyn ja Babinin jumalakäsityksistä murrosiässä, niiden mukaan sisäistymisen huippukohta on 15–16-vuotiaana. Jumalan ominaisuudet ja hänen suhteensa ihmiseen muuttuvat sisäiseksi hengelliseksi todellisuudeksi. Babin mukaan murrosiässä olevat nuoret kokeilevat ja testaavat arvoja ja arvostuksia, muuttavat mielipiteitä ja asenteita. Ikään liittyy myös auktoriteettien kyseenalaistaminen ja vaihtaminen. Poikien jumalakuva on älyllinen, rationaalinen ja objektiivinen. Tyttöjen jumalakuva on subjektiivisempi, tunnepitoisempi ja persoonallisempi (Tamm 1988, 50–54.)

Nuoren elämään liittyy myllerrys ja muutos. Hän muovaa elämänsä katsomustaan, rakentaa ihmissuhteitaan ja omaa identiteettiään. Spiritualiteettiä voi vahvistaa auttamalla lapsia ja nuoria pitämään mielensä avoimina, suurten elämänskysymysten äärelle pysähtymisen sekä erilaisuudelle sijan antaminen. Työntekijän tärkeimpänä työvälineenä on kiinnostus nuoriin (Tuominen 2005, 38–40.)

Häkkisen (2010, 153–154, 159) tutkimuksessa nuorten ja nuorten aikuisten kirkon jäsenyyteen sitoutuminen on vähentynyt vuoteen 1991 verrattuna. Niemelän 2007 tekemässä tutkimuksessa nuorten 15–24 -vuotiaiden osuus, jotka ilmoittivat olevansa ajatelleet kirkosta eroamista ja tulevansa joskus todennäköisesti eroamaan oli yhteensä 24 %. Omaa uskoa vahvistavana kirkkoon kuulumisen syyksi nuorista ilmoitti vain 36 %, taustalla vaikutti oman uskon ja institution erottaminen toisistaan. Nuorten ajattelussa korostuu uskon näkyminen ilman kirkko-instituutiota.

4.3 Nuoret ja Raamattu

Uudelle sukupolvelle Raamattu ei ole vastaansanomattomasti Jumalan sanaa ja moraalisesti Raamatun auktoriteetti on kadonnut. Entistä enemmän ihmisille eettisten ja moraalisten kysymysten perusteluksi ei riitä enää Raamatun sana. Raamatun asema ei kuitenkaan totaalisesti ole romahtanut, sillä sen kulttuuriset merkitykset ovat säilyneet melko hyvin. Raamatun aseman muuttuminen merkitsee työntekijän kannalta oman raamattukäsityksensä selvittämistä. Nuorten kysymysten ymmärtämiseksi työntekijä tarvitsee hyvää Raamatun yleistietoa ja tuntemusta sekä nykyeksegeetiikan keskeisten tulosten ja lähestymistapojen tuntemusta. Kirkon elämään oleellisena osana kuuluu hengellinen ulottuvuus, jossa ihmisten elämänkysymykset tulevat ratkaistuksi. (Köykkä 2005 b, 55–59.)

Nuori hakee Raamatusta vastausta ihmisen perimmäisiin kysymyksiin. Raamattu voi tulla nuorelle tärkeäksi vasta sitten, kun se tulee hänelle rakkaaksi. Raamatun on saatava puhutella nuorta omana itsenään. (Köykkä 2005 b, 55–59).

Raamatun arvo mitataan sen perusteella, kuinka nuoret saavat vastauksia suuriin elämänkysymyksiinsä. Nuoren elämänkysymykset voidaan jakaa kolmenlaisiin. Ensiksi he kaipaavat lohtua elämän vaikeuksien keskellä. Toiseksi Raamattu kertoo nuorelle Jumalan tahdosta, mitä Hän toivoo ja mitä Hän ihmiselle lahjoittaa. Kolmanneksi Raamattu kertoo kristillisestä elämäntavasta ja hyvästä elämästä. Nuorisotyön peruskysymykseksi muodostuu myös se, mistä ollaan valmiit luopumaan, että nuoren ja hänen kysymystensä kohtaamiseen jäisi aikaa. (Köykkä b 2005,60–62.)

Nuoria voidaan rohkaista Raamatun käyttämiseen heille ominaisten metodien ja menetelmien avulla. Perinteisiä toimintatapoja voidaan myös säilyttää modernien toimintatapojen rinnalla. Toimintatavat eivät kuitenkaan voi sinänsä taata nuorten Raamatun käyttöä. Tärkeimmäksi tekijäksi muodostuu Raamatun henkilökohtainen säännöllinen ja toistuva lukeminen. Raamatun sana ei voi tulla nuorelle rakkaaksi, ellei sillä ole takanaan rakastavaa ja toimivaa yhtei-

söä. Nuorilla on oltava mahdollisuus testata omia ajatuksiaan ja saada niihin tukea muilta. Kun nuoret seurakunnassa tuntevat, että heistä välitetään ja otetaan vakavasti myös Raamattu voi alkaa olla nuorten ajatuksissa rakas kirja. Omaan ajatteluun, tulkintoihin kannustava ja mielipiteisiin rohkaiseva ilmapiiri on myös oleellista. Nuorten on saatava elää terveen yhteisön keskellä, jossa luotettavat ja turvalliset aikuiset ovat läsnä. (Köykkä, 2005 b, 63–68.)

Raamatun asema on muuttunut monopolina mielikuvien luoja omien elämän tapahtumien vertailukohtana. Sen rinnalle on tullut uutta kirjallisuutta, joka korvaa Raamatun mielikuvat. Raamatun kielikuvatkaan eivät ole enää välttämättä tuttuja. Nuoret ovat vieraantuneet Raamatun sanastosta. Ihmisten elämän peruskysymykset eivät ole enää samoja, joiden kanssa uskonpuhdistaja Martti Luther kamppaili. Kuva Jumalasta on muuttunut ja se peilaa aikaansa. (Köykkä 2014 b, 125–127.)

Raamatun lukemisen vähentyminen ei koske ainoastaan nuoria vaan suomalaisten lisäksi myös kirkon työntekijöitä. Suomalaisten Raamatun lukeminen on vähentynyt viime vuosien aikana. Lukemisen vähentymistä on tapahtunut myös pappien kohdalla, alle 35- vuotiaista papeista joka kolmas luki Raamattua useamman kerran viikossa. Vanhempien pappien ikäryhmien kohdalla kaksi kolmasosaa lukee Raamattua useamman kerran viikossa. (Häkkinen 2013, 34.)

Valtakunnallisessa isostoimintaa koskevassa tutkimuksessaan Porkka toteaa nuorten hengellisen kasvun tukemisessa keskeisimmiksi isoskoulutuksen harjoittelun toteuttamisen (90 %) ja kristilliset alueelliset tai valtakunnalliset tapahtumat (86 %). Nuorten jumalanpalveluselämän prosenttiosuus jäi suhteessa pienemmäksi (58 %) riippuen seurakunnan koosta. Tutkimuksessa ei tullut esiin hengellisen elämän ja kasvun tukemisen keskeisiä hoitamisen välineitä: raamattuopetusta, Raamatun lukemiseen ja rukouselämään opastamista. (Porkka 2004, 106–107.)

Nuoret ovat tarkkasilmäisiä ja huomaavat työntekijän oman asenteen Raamatun. Raamatun tunteminen, lukeminen ja kristinuskon tulevaisuus ratkotaan juuri nuorten kanssa. Ratkaisevaa on myös Raamatun kertomusten aseman säilyminen vahvana ihmiselämän oleellisten kysymysten keskellä. (Köykkä 2005 b, 69.)

Tutkimuksessa isosten uskonnollisista odotuksista nousi esille toiveet saada lisätietoa Jumalasta ja kristinuskosta. Samassa tutkimuksessa todetaan kuitenkin, että kolmasosalla nuorista tämä toteutuu heikosti tai jää toteutumatta. Tutkimustulos tukee Köykin näkemystä nuoren kaipauksesta oppia ymmärtämään Raamattua ja etsivät sieltä vastauksia omiin elämän kysymyksiinsä. Niemelä 2002, 113–115.)

4.4 Arvot ja niiden merkitys

Arvot auttavat ihmistä arvioimaan tilanteita ja tekemään valintoja. Arvot muodostavat pohjan moraaliselle ajattelulle, koska ne ovat tietoisia päämääriä ja itseilmaisun välineitä. Arvojen vaikutus näkyy ihmisen tavassa käsitellä tietoa, jota hän saa ympäristöstään. Emme kuitenkaan aina ole tietoisia arvoista, jotka ohjaavat toimintaamme ja tilanteiden arviointia. Moraalinen identiteetti voi olla tiedostamaton. (Juujärvi, Myyry & Pesso 2007, 41–44.)

Paarma määrittelee (2001, 253–258) arvot asioiksi tai ihanteiksi, joita pidetään tavoiteltavina tai hyvinä. Hyvyys on niissä itsessään tai ne ovat välineinä hyvän tavoittelussa. Arvot ovat joko itseisarvoja tai välinearvoja. Ammatit ovat myös sidonnaisia arvomaailmaan. Ihmisarvoa, lähimmäisyyttä sekä luomakunnan ja elämän kunnioittamista voidaan pitää perusarvona yhteiskunnassa. Nämä perusarvot ovat löydettävissä niin humanistisista kuin kristillisen uskon lähtökohdista käsin.

Vikströmin (2003, 30–31) mukaan postmodernin ajan arvoissa korostuu hyvä-paha ulottuvuus oikean ja väärän kustannuksella myös kasvatuksessa. Tämän ajan arvot ovat yksilöllisiä ja mielihyvään perustuvia selkeiden yhteisöllisten arvojen puuttuessa. Hän näkee tärkeäksi eettisen ihmisyyden ihanteen asettamisen keskeiseksi kasvatustyössä.

Värri (2008, 401–402) pohtii kasvatuksen arvonäkökulman ongelmaa omassa yhteiskunnassamme Martin Buberin dialogisuusfilosofiasta käsin. Arvonäkökulma nousee ajatuksesta, jossa kasvatustavalla ja kasvatuksen arvonäkökulmalla on ajasta riippumaton olemassaolo. Kasvatuksellinen toiminta ja kasvatuksen käsite edellyttävät käsityksen eettisesti hyväksyttävistä päämääristä, joilla se on sitoutunut arvoihin, ideaaleihin ja eettisiin normeihin. Ihminen on kasvatustehtävä keskeneräisyytensä ja sivistyskykynsä perusteella kaikkina aikoina ja kaikissa yhteisöissä. Kasvatuksessa otetaan kantaa millainen ihminen on, mitä pidämme ihmisen kasvussa arvokkaana ja tavoittelemisen arvoisena sekä millä perusteilla ja mistä lähteistä määritetään kasvatuksellinen arvokkuus. Kasvatuksen näkökulman määrittävät hyvän elämän edellytykset.

Arvoista Scheeler (1980, 122–127) on kehittänyt teorian arvojen hierarkiasta, jotka jaetaan viiteen tasoon tärkeysjärjestyksen mukaan. Perustava taso ovat aistikokemuksiin liittyvät arvot, toisena hyötyarvot, elämänvoimaan liittyvät, henkiset ja viidentenä pyhyysarvot. Pyhyysarvojen kokeminen ei ole vain uskonnollisiin ihmisryhmiin kuuluvilla ihmisillä. Pyhyysarvoista riippuu ihmisen onnellisuus kaikkein syvimmissä mielessä. Näiden arvojen avulla ihminen kokee elämänsä joko mielekkääksi tai vailla merkitystä olevaksi. Arvojärjestys

on kirjoitettu jokaisen ihmisen tunnerakenteeseen. Olemassa olevien kriteerien avulla ihmisen on mahdollista erottaa korkeammat arvot alemmista.

Arvojen yksilöllistyminen tapahtuu 18–30 ikävuosien aikana, jolloin yksilön arvot kypsyvät. Siihen asti arvot ovat vielä pitkälti tulosta vanhempien, sukulaisten, kavereiden ja vertaisryhmien arvojen sisäistämistä. (Mikkola 2006, 27.)

Arvot ovat merkityksellisin tekijä uskonnollisessa ja moraalisessa kasvatuksessa. Kristilliset arvot selkiintyvät ja hahmottuvat minä ihanteen kautta. Arvot ja tavoiteltavat ihanteet ovat niitä, mitä haluamme tehdä ja koemme arvokkaaksi. Nuoren ja lapsen minä ihanne pitää muovata sosiaalisia ja persoonallisia arvoja kehittäen. (Tamm 1988, 97.)

4.5 Kristilliset arvot

Kristilliset arvot nousevat Raamatusta. Kirkko on määritellyt neljä arvoa: 1) Pyhän kunnioitus, jossa ihminen nähdään Jumalan kuvana. 2) Vastuullisuus, joka velvoittaa huolehtimaan lähimmäisistä. 3) Oikeudenmukaisuus, joka tarkoittaa heikkojen ja syrjäytyneiden oikeuksien puolustamista. 4) Totuudellisuus, joka merkitsee uskomista ja elämistä opetuksemme mukaisesti. (Meidän kirkko, 1–2.)

Uusiksi kirkon arvoiksi Kohtaamisen kirkko – strategiassa on määritelty kolme. Usko, joka sisältää yhteyden armolliseen Jumalaan kristityn elämän kestäväenä perustana. Toivo, joka toteutuu Jeesuksen lupauksessa tulevaisuuden toivon tuojana. Rakkaus, jossa Pyhä Henki rohkaisee meitä rakastamaan toisiamme. (Kohtaamisen kirkko 2020, 16.)

Kristillisen arvorealismien mukaan arvot ovat osa todellisuutta ja niistä on mahdollisuutta saada tietoa. Kasvatuksen arvoperustaa vallitsee dialogi yleiseen ilmoitukseen perustuvan käytännöllisen ymmärryksen ja Jumalan sanan välillä. Syntisen ihmisen arvotietoisuus on hämärtynyt ja hän voi rikkoa kasvatusta

ohjaavaa arvojärjestystä. Schelerin arvorealismien mukaan ihminen pystyy erottamaan tärkeät ja olennaiset arvot vähemmän tärkeistä. Hän pitää tärkeimpänä arvona pyhyysarvoja, jotka syvimmissä mielessä johtavat ihmisen onnellisuuteen ja siveellisyyteen. Kristillisen kasvatuksen ytimessä on pyrkimys johtaa kasvatettavia arvojen ymmärtämiseen ja elämän tarkoituksen löytämiseen. (Puolimatka 2008, 38–43.)

Kirkkohallituksen tulevaissuuselonteossa 2020, (2010, 35) nostetaan esiin arvojen murros ja modernisaatio. Yksilökeskeisiä arvoja painotetaan oman subjektiivisen hyvinvoinnin ja itsensä toteuttamisen merkitystä. Itsenäistä ajattelua ja toimintaa arvostetaan ulkoapäin omaksuttujen käsitysten sijaan. Mikkolan (2003, 21–23) tutkimuksessa jälkimodernin arvomuutoksen neljä ulottuvuutta ovat yksilökeskeisyys, itsen ylittäminen, postmaterialismi ja muutosavoimuus.

4.6 Nuorten elämän arvot

Paarman (2001, 134,140–142) mukaan nuorten arvot ja käyttäytyminen heijastavat yhteiskunnassa tapahtuvia kehitystrendejä. Nuorten arvomaailmaan sisältyy monien ideologioiden uskomuksia ja perinteitä, synnyttäen uutta eettistä ajattelua ja moraalialueita. Nuortenkin osalta voidaan puhua arvomaailman pirstaloitumisesta ja moninaistumisesta, valinnat arvojen suhteen tehdään eri tilanteiden mukaan. Nuorten arvomaailman idolia hyvän ihmisen yhteistä mallia on myös vaikea löytää. Nuorten arvomaailma heijastaa aikuisten arvomaailman muutoksia. Kirkon nuorisotyön haasteena Paarma näkee riittämättömän nuorisotyön- ja työntekijän arvostuksen. Hän pitää tärkeänä pohtia seurakuntien kasvatustyötä kokonaisuutena sekä sisällön että yhteistyökysymysten kannalta.

Pääkaupungissa asuvien nuorten aikuisten (20–39 -vuotiaat) tärkeimmät arvot mukaan ovat perhe, ystävät ja tuttavat. Vähiten tärkeäksi asiaksi nuoret ilmoittivat uskonnon. (Mikkolan 2006, 30).

Kaupunkiseudun nuorista aikuisista tehdyssä tutkimuksessa Risc Monitor asenteista, arvomaailmasta ja suhteesta kirkkoon Kallion nuorten keskuudesta toi esiin nuoret nopeatempoisina toimijoina, joilla ei ollut minkäänlaisia odotuksia kirkolle. Seurakunnan toiminnasta ei ollut löydetty omaa paikkaa, kirkon toiminnasta ei tiedetty tai se tuntui etäiseltä. Haastateltujen nuorten elämänsä asenne poikkesi seurakunnan työntekijöiden asennemaailmasta. Mielenkiintoisen heidän mielestään kirkosta teki sen aate, työntekijöiden ja uskovien tapaelää arkea ja vaikuttaa yhteiskunnassa. Nuoret arvioivat erityisesti kirkon uskottavuutta, aitoutta ja rehellisyyttä. Nuoret suuntautuivat erityisesti toimintaan, jossa he saavat omakohtaisen kokemuksen elämässä kiinni olemisesta. (Kumpulainen & Gothoni 2006, 258–262.)

Arvot ovat Purjon (2012, 100–102, 121–122) mukaan nuorisokasvatuksen perusta. Hyvinvoinnin ja onnellisuuden avaintekijöinä ovat henkiset ja eettiset arvot ja niihin perustuva yksilöllinen toiminta. Hän toteaa nuorten selkeän suhteen puuttumisen henkisten ja eettisten arvojen osalta. Rahasta on monesti muodostunut epäarvo ja itsetarkoitus. Eettinen ulottuvuus nousee tärkeämmäksi jatkuvasti muuttuvassa maailmassa. Nuorisotyön eettisen puolen vahvistamisella voidaan laadullisesti parantaa nuorisotyön asemaa, ja merkitystä yksittäisen nuoren, yhteisön, kunnan ja yhteiskunnan tasolla. Nuorisotyöntekijöiden rooli on tärkeä oman työn kehittämisessä, työn näkyväksi tekemisessä ja haasteiden voittamisessa.

Isostoiminnan arvomaailma ja erityisesti isosvalintojen kriteerit ja periaatteet pitää olla kaikille avoimia. Isosryhmän koostumus kertoo usein siitä millaisia arvoja seurakunnassa noudatetaan. Isostoiminta vaikuttaa myös ratkaisevasti siihen millainen ihmiskäsitys nuorelle muodostuu. (Isostoiminnan linjauksia. Sopivan kokoinen iso, 11.)

5 RAAMATUN KÄYTÖN OPPAAT TOIMINNAN KEHITTÄMISEN TUKENA

Tässä luvussa esittelen koosteen uusimmista Raamatun käytön ja lukemisen oppaista. Kehittämistyössä olennainen osa ovat materiaalit, joita on tehty Raamatun käytön ohelle. Ne antavat työvälineen työntekijälle. Suoraan nuorille tehtyä materiaalia on viime vuosina alkanut ilmestyä. Olen tutkimuksen kehittämistyössä hyödyntänyt esittelemääni materiaalia hakemalla niistä kaikista toiminnallisista ideoista, tietoa ja kokonaisuuksia kuvaamissani leiritapaamisissa.

Koosteen tekeminen on ollut osa tutkimusprosessia ja palvelee myös nuorisotyöntekijöitä materiaalien valinnassa Raamatun käytön kehittämisessä. Aikaisempina vuosina näistä materiaaleista olen käyttänyt vain kahta kirjaa Löytöretki Raamattuun ja Polkuja Raamattuun. Uuden kirjallisuuden ja oppaiden avulla voi muuttaa omia aikaisempia toimintatapoja ja käytäntöjä ajanmukaisemmaksi. Jaottelun tehtävänä on auttaa sisällön avulla löytämään toimivat kokonaisuudet käyttötarkoitusta varten. Materiaali on jaoteltu evankeliumeihin, perusoppaisiin ja toiminnalliseen käyttöön. Kirjojen tekijät tai julkaisijat löytyvät jokaisen laatikoston alimmasta osiosta.

5.1 Evankeliumeihin ja toiminnallisuuteen perustuvat oppaat

Evankeliumikirjoihin perustuvat oppaat ovat tarkoitettu nuorten raamattupiireille. Raamisliftarioppaat soveltuvat myös itsenäiseen Raamatun tutkimiseen. Tarkoituksena niissä on käydä kokonainen evankeliumi läpi kysymysten ja tehtävien avulla. Ne soveltuvat myös nuorteniltoihin, oppitunneille ja leireille.

Toiminnallisia oppaita ryhmille on viime vuosina tehty enemmän kuin perus- ja evankeliumikirjoihin perustuvia oppaita. Oppaat soveltuvat isostoimintaan, rippikouluun, nuorteniltoihin, leireille tai nuorten aikuisten toimintaan. Toiminnallisuus on osoittautunut nuorten toiveissa myös yhdeksi tärkeimmäksi menetelmäksi Raamatun käytön innostamisessa ja sen vertausten ymmärtämisessä.

Raamisliftari Markuksen evankeliumi	Raamisliftari Raamisopas Luukkaan evankeliumi	Qou Vadis? Markuksen matkassa
<ul style="list-style-type: none"> •33 työskentelyä •sisältää taustatiedot, keskeisen opetuksen, kysymykset, rukouksen, lisätehtäviä ja muistiinpanotilan •soveltuu myös itsenäiseen Raamatun lukemiseen •10 toiminnallista tehtävää •Raamisliftari Markuksen evankeliumi i.a.,4 	<ul style="list-style-type: none"> •12 työskentelyteemaa •sisältää taustatiedot, opetuksen, kysymykset, rukouksen, lisätehtäviä ja muistiinpanotilan •toiminnallisia tehtäviä •soveltuu myös itsenäiseen Raamatun lukemiseen •Raamisliftari Raamisopas Luukkaan evankeliumiin i.a. ,4 	<ul style="list-style-type: none"> •6 työskentelyä •keskustelukysymyksiä ja tehtäviä •Karjalainen , Mäkinen & Paananen 2013, 9

KUVIO 1. Evankeliumikirjoihin perustuvat oppaat

Raamis Löytöretki	Draamattu	Raamis testaa
<ul style="list-style-type: none"> • Löytöretki oppikirjan mukaiset teemat • Taustatiedot, pohdinta ja toiminnalliset ehdotukset • teemoja 20 • Pruuki, Pruuki & Hakola 2007, 11 	<ul style="list-style-type: none"> • Draamalliset lähestymistavat • henkilöiden ja tapahtumien avulla kokemusten kautta • teemoja 6 • Itkonen, Johansson, Nurmi & Salminen 2014, 14 - 15 	<ul style="list-style-type: none"> • Nuorilta nuorille monipuolista pohdintaa ja musavinkkejä eri kokoisille nuorten raamatturyhmille • Jumala, rakkaus ja kuolema teemoihin tehty • toimii myös ilman aikuista vetäjää • teemoja 18 • Kairavuo & Kanala 2013, 5

Minä ja Raamattu	Rohkeasti Raamattuun
<ul style="list-style-type: none"> • tehtäviä, kysymyksiä, pohdittavaa ja virikkeitä • soveltuu ryhmille ja virikkeeksi • opetukseen • 60 toiminnallista polkua • Haahtela & Myllykoski 2006, 9 	<ul style="list-style-type: none"> • tehtäviä, kysymyksiä ja väitteitä • soveltuu virikkeeksi opetustilanteisiin rippikouluissa, kouluissa ja isostoiminnassa • 60 visaa ja virikettä • Haahtela & Myllykoski 2005, 9

KUVIO 2. Toiminnalliset oppaat

5.2 Perusoppaat

Perusopas on koko Raamattuun ja sen sisältöön liittyvä tiedollinen kokonaisuus, jonka avulla nuori saa käsityksen sen eri kirjoista, sisällöstä, sanomasta sekä historiallisista taustoista. Perusoppaisiin liitin myös jokapäiväiseen Raamatun tutkimiseen tarkoitettua materiaalia. Materiaalit soveltuvat myös rippikoulujen ja isostoiminnan opettajille. Perusoppaita ei viime vuosina ole erityisesti nuorille kirjoitettu. Perustieto Raamatusta palvelee tavoitteita Raamatun sisällön ja tuntemisen vahvistamisessa nuorille ja antaa työntekijöille välineitä niiden opettamiseen. Tieto auttaa myös Raamatturyhmien ohjaamisessa sekä ryhmäkeskusteluissa.

eKr. -jKr. Polkuja Raamattuun	Biblis Raamattua askel kerrallaan	Liftari matkalla Raamattuun
<ul style="list-style-type: none"> •Perustietoa koko Raamatun sisällöistä •taustatietoa historiasta,tavoista elämästä ja kulttuuristat •Paananen 2007, 12 	<ul style="list-style-type: none"> •Tehtäviä, väitteitä •pääaiheet Raamatun kokonaisuus, VT:n henkilöitä ja tapahtumia, Jeesuksen elämä,kirkkovuosi ja kirkolliset toimitukset •teemoja 30 •Haahtela & Myllykoski 2011, 9 	<ul style="list-style-type: none"> •Päivittäiseen ja henkilökohtaiseen Raamatun lukemiseen •Taustatieoja, pohdintaa ja viikkoraamis kysymyksineen •Liftari. Matkalla Raamattuun 2/2013,5

KUVIO 3. Perusoppaat

6. TOIMINTAYMPÄRISTÖ

6.1. Leppävirran seurakunnan isostoimintamalli

Toimintaympäristönä kehittämistyössäni oli Leppävirran seurakunta, jossa toiminta sijoittui kasvatuksen työalalle. Leppävirran seurakunta sijaitsee noin 11 000 asukkaan maalaiskunnassa Pohjois-Savossa. Leppävirralla on oma toimiva lukio ja kuusi ala-astetta, joista yksi sijaitsee kirkonkylän keskustan alueella. Rippikoulun käyneiden määrä vuonna 2013 oli 101 ja isosena toimineita oli 49. Ikäluokasta 93 % suoritti rippikoulun. (Nuorisotyön toimintakertomus 2013, Leppävirran seurakunta). Kasvatuksen tiimi muodostuu kasvatuksen vastavasta pastorista, nuorisotyönohjaajista ja lapsityöntekijöistä. Kolmasosa rippikoulun käyneistä nuorista tulee mukaan isostoimintaan. Leppävirran nuorten toiminta on viikonloppupainotteista, koska nuorista osa opiskelee lähiseudun Kuopion, Varkauden tai Pieksämäen lukioissa tai ammattioppilaitoksissa.

Leppävirran seurakunnan isostoimintamalli perustuu kolmivuotiseen toimintaympäristöön. Se rakentuu Ro 1, Ro 2 ja Ro 3 isostoiminnasta. Ryhmänohjaajatoiminta on rakennettu viikonloppuleirien ja seurakuntatoiminnan ympärille. Painopistealueina nuorisotyölle on vuosiksi 2014–2015 asetettu seuraavat kausitavoitteet: 1) Nuorten hengellisen kasvun tukeminen raamattuopetuksen ja hartauksien avulla 2) Isostoiminnassa olevien nuorten osallisuus ja osallistuminen jumalanpalveluselämään. 3) Osallistuminen seurakunnan tilaisuuksiin eri tehtävissä 4) Lähetyskasvatuksen toteuttaminen ryhmänohjaajakoulutuksen yhteydessä, nuorten toiminnassa ja kouluvierailujen yhteydessä (Nuorisotyön toimintasuunnitelma 2014, Leppävirran seurakunta.)

6.2 Isostoiminnan sisällöt ja tavoitteet

Isostoiminnan päätavoitteena on antaa valmiuksia toimia rippikouluissa ryhmänohjaajana sekä seurakunnan varhaisnuorten kerhoissa ja leireillä, osana seurakunnan toimintaa. Päätavoitteeseen pyritään tukemalla nuorten hengellistä kasvua, isosen valmiuksien kehittymistä sekä isosen rooliin kasvamista.

Isostoiminnan sisältökokonaisuuteen ovat kuuluneet 1) Ohjaajan tehtävät 2) Vuorovaikutustaidot 3) Ryhmän toimintamallit ja erilaiset roolit ryhmissä 4) Varhaisnuorten kerhon suunnittelu ja toteuttaminen 5) Hartaudet ja niiden suunnittelu ja valmistaminen 6) Raamatun käyttö ja raamatturyhmien vetäminen 7) Oman hengellisen elämän kasvu 8) Yhteisen uskomme peruskysymykset 9) Musiikin käyttö ja nuorten hengellinen musiikki sekä messujen valmistelut 10) Vapaa-aika ja sen ohjaaminen. (Nuorisotyön toimintasuunnitelma 2014, Leppävirran seurakunta.)

Isostoiminnan sisältöihin on kuulunut molemmilla ryhmillä toimintakauden aikana seuraavien tapahtumien suunnittelu ja toteuttaminen: rippikoulun aloitus-tapahtuma, riparimessu, isosmessu, nuorten kynttiläkirkko sekä osallistuminen seurakunnan, paikkakunnan tai hiippakunnan isompaan yhteiseen tapahtumaan (esim. myyjäiset, yhteisvastuukeräys, talvitapahtuma, ystävänpäivä). Raamatun tuntemusta tarvitaan isostoiminnan sisältöjen kokonaisuudessa ja sen osa-alueissa.

Niemelä on tutkimuksessaan rippikoulun laadusta ja vaikuttavuudesta luokitellut isokset orientaationsa perusteella neljään tyyppiin: 1) Aktiivisesti orientoituneet, joilla korkeat sosiaaliset, toiminnalliset, aikuistumiseen ja uskonnollisuuteen liittyvät odotukset. 2) Sosiaalisesti orientoituneet, joiden odotukset suuntautuvat enimmäkseen hauskaan toimintaan yhdessä muiden kanssa. Tämä ryhmä ei todennäköisesti halua enää isoseksi uudelleen. 3) Uskonnollisesti orientoituneet, jotka halusivat vahvistusta uskolleen. 4) Passiivisesti orientoituneet, jotka omien myönteisten rippikoulukokemusten myötä haluavat kokea leirin uudelleen. Tämän ryhmän uskonnollisuuteen isostoiminta vaikuttaa myönteisesti. (Niemelä 2002, 178–179.)

Leppävirran seurakunnan isostoiminnassa mukana olevista nuorista löytyy esimerkkejä kaikista orientaation ryhmistä. Isostoiminnasta löytyy eniten sosiaalisesti orientoituneita nuoria, jotka ovat toiminnallisia, aktiivisia ja joilla on myös uskonnollisia odotuksia toiminnan suhteen. Isostoiminnan monivuotisuus sekä mahdollisuus toimia leiriohjaajana tarjoavat vastuullisuutta ja suuntautumista aikuistumiseen. Monivuotisuus voi vaikuttaa myös saman nuoren erilai-

siin orientaatioihin toiminnan aikana. Passiivisesti orientoituneita löytyy myös myönteisten kokemusten kautta, erityisesti niiltä nuorilta joiden negatiivinen ennakoasenne leirillä on muuttunut positiiviseksi. Vähiten löytyy niitä nuoria, jotka ovat selkeästi uskonnollisesti orientoituneita. Tämä saattaa myös johtua siitä, ettei paikkakunnalla ole mitään vahvasti vaikuttavaa herätysliikettä. Raamatun tuntemisen vahvistaminen ja sen lukemiseen innostaminen tutkimuksen tavoitteena voisi myös lisätä uskonnollisesti orientoituneiden määrää. Erilaisista orientaatioista riippumatta isostoiminnassa olevat nuoret osallistuvat aktiivisesti myös muuhun nuorisotyön toimintaan.

Isostoiminta on vakiintunut osa suomalaista rippikoulua. Isoleksi tulevat nuoret toivovat ensisijaisesti toimintaa ja yhdessäoloa. Isostoiminnan teologiset perusteet voi johtaa Raamatun lähetyskäsystä käsin. Alkukirkon toiminnasta perusteet löytyvät kummina olemisen käsitteestä tukihenkilönä toimimisessa johdattelijana seurakunnan ja uskon asioiden piiriin. Isosen tehtävät vaihtelevat perinteiden ja seurakunnan leiripaikkojen mukaan. Isosen tärkeimmäksi tehtäväksi nähdään ryhmästään huolehtiminen sekä luontevana siltana toimiminen osallistumiselle seurakunnan elämään ja siinä oman paikan löytämiseen. Tärkeimpänä pyrkimyksenä nähdään luottamuksellisen suhteen syntyminen rippikoululaisten kanssa. Isokset toteuttavat ryhmätilanteiden ja iltaohjelmien lisäksi myös rippikoulun hartaus ja jumalanpalveluselämä. (Isostoiminnan linjauksia: Sopivan kokoinen iso, 2–7.)

Isostoiminnan tavoitteina ovat nuorten seurakuntaidentiteetin vahvistaminen osana seurakuntaa sekä saada heidät viihtymään seurakunnan tiloissa järjestämällä riittävästi tekemistä ja hyvällä kohtaamisella. Tavoitteena on myös hartaus- ja jumalanpalveluselämään kasvattaminen osaksi nuorten elämää, sekä perustietojen ja taitojen antaminen isosen tehtävässä toimimista varten. Toisen ja kolmannen vuoden toiminnassa on otettava huomioon nuorten uudet kokemukset ja kiinnostuksen tarpeet ja annettava enemmän vastuuta tehtävissä ja nuorempien ohjaamisessa. (Isostoiminnan linjauksia: Sopivan kokoinen iso, 8.)

Anttilan tutkimuksessa (1993) rippikoulussa toimivien isosten motiiveista tärkeimmäksi nousi halu olla toisten nuorten kanssa ja osallistua seurakunnan

nuorten toimintaan. Mieluisimmaksi tehtäväksi rippikoulussa nuoret arvioivat vapaa-ajan vieton toisten ryhmänvetäjien kanssa. Vähiten mieluisin tehtävä oli raamatturyhmien vetäminen ja hartauksien pitäminen. Porkan tekemässä koko maata kattaneessa tutkimuksessa (2004, 2009) motiiveiksi nousi halu päästä leirille. Se johtui omasta myönteisestä rippikoulukokemuksesta. Isostoiminnan hyvä maine, rippikoululaisten kanssa viihtyminen olivat myös tärkeällä sijalla toimintaan hakeutumisessa. Pruukin mukaan 2010, 29 – 31) tärkeiksi syiksi mainittiin myös ryhmän ohjaajan taitojen oppiminen, uudet ystävät, halu yhdessäoloon muiden ryhmänohjaajien ja rippikouluopettajien kanssa, roolimallina toimiminen sekä hyödyllisyyden tunne tehtävässä, Raamatun käytön menetelmät ja materiaali.

6.3 Raamattuopetus ja käytetyt materiaalit

”Raamattu on kaikille yhteinen, tarpeeksi selkeä siihen nähden, mitä tarvitaan pelastukseen ja samalla se on tarpeeksi hämärä, jotta mietiskeleville sieluille jäisi tekemistä” Lainausta on uskonpuhdistajamme Lutherin kuvaus Raamatun merkityksestä. (Mäkeläinen 2008, 31).

Raamattuopetus on Leppävirran isostoiminnassa toteutettu perehtymällä Raamatun käytön menetelmiin ja sisältöön. Isostoiminnassa on käytetty materiaalina Terhi Paanasen ja Hans Tuomisen Aarre, Isoskouluttajan opas kirjaa sekä Aarre Isosen kirjaa. Raamatturyhmien käyttömenetelmänä on ollut Heli ja Lassi Pruukin sekä Raimo Hakolan tekemä Raamis löytöretki- materiaali. Materiaalista on koottu Raamisvihko nuorten käyttöön leireille. Materiaalin kysymyksistä osa on koettu liian vaikeiksi ja monet toiminnallisista ehdotuksista ovat jääneet toteuttamatta. Raamatturyhmien aiheet on valittu rippikoululeirien päivän aiheen mukaisesti. Kahden viime vuoden aikana on isostoiminnassa käytetty Hirsto, Paalanen & Siukonen: Ihan sama Isoselle kirjaa.

Leirin kestoa on supistettu yhdeksästä päivästä kahdeksaan päivään. Se pohjautuu 2001 hyväksytyn rippikoulusuunnitelman mukaisiin teemakokonaisuuksiin; elämä, usko, rukous sekä Löytöretki- kirjan pohjalle tehtyyn materiaaliin.

Kirjan pohjalta on koottu monistettava Raamisvihko kirjan teemoista: minä ja perheeni, erilaisina yhdessä, elämän arvot, Jumala, luomakunta, oikea ja väärä, rakkaus, Jeesus Nasaretilainen, Jeesus Kristus, kärsimys, usko, rukous, tulevaisuus. Näiden aiheiden lisäksi materiaaliin on lisätty kaksi aihetta Löytöretki rippikoululaisen tehtäväkirjasta erilaisena yhdessä sekä Jumala ja yksi erillinen täydennystehtävä Jeesuksen elämästä. Rippikouluissamme jaetaan nuorille oma Raamattu, katekismus ja vihko. Sen lisäksi kahden viime vuoden aikana on ollut käytössämme oppituntien käyttöön tarkoitettu rippikoululaisen kirja Ihan Sama. Jokainen leirin vetäjä on käytännössä itse ratkaissut kirjan käyttämisen leirin oppituntitilanteissa ja on sen lisäksi käyttänyt erilaisista oppikirjoista koottua materiaalia. Raamattua on rippikouluissa opeteltu käyttämään heti ensimmäisenä leiripäivänä. Isostoiminnassa Raamattuun on tutustuttu erilaisin menetelmin ja käytännön harjoituksin.

7 TUTKIMUKSEN MENETELMÄ JA TOTETUTTAMINEN

7.1 Toimintatutkimus kehittämistyössä

Tutkimus lähti liikkeelle syyskuun lähijaksolla 2013 Järvenpäässä. Keskustelumahdollisuus ohjaajan kanssa selkeytti aihetta ja tuotti ensimmäisen version pääsisällöstä ja aiheesta. Tutkimukselle tuli työnimeksi Raamattu rakkaaksi nuorille. Raamatun käytön kehittäminen nuorisotyössä. Työnimi kertoi omasta pyrkimyksestä lisätä Raamatun kiinnostusta, tuntemusta ja lukemista nuorten kanssa. Taustalla myös oli halu selvittää Raamatun merkitystä ja sen vaikutusta kristillisen arvomaailman muokkaajana. Tutkimussuunnitelmaa tehtäessä tuntui luonnolliselta rajata tutkimus isostoiminnan yhteyteen.

Tutkimuksen nimi sai alkunsa toiminnallisten menetelmien yhteydessä kolmannen viikonloppuleirin aikana Raamattuaiheisiin räp-tyylillä tehdyistä lauluista. Nimi on suora lainaus nuorten tekemästä Raamatturäpistä ”Raamattu on mulle pieni toivon siemen”. Tutkimuksen lähtökohdat nousivat käytännön ongelmista löytää toimiva ja käytäntöihin sopiva materiaali rippikoulun raamatturyhmien toimintaan isostoiminnan kautta. Tutkimusmenetelmistä parhaiten siihen soveltui toimintatutkimus.

Tutkimusmenetelmä kehittämistyössä noudattaa toimintatutkimuksen periaatteita. Sen avulla pyritään ratkaisemaan erilaisia käytännön ongelmia, parantamaan sosiaalisia käytäntöjä ja lisäämään työskentelyyn uusia näkökulmia. Se on tilanteeseen sidottua tutkimusta, yhteistyötä vaativaa, osallistuvaa ja itseään tarkkailevaa. Toimintatutkimuksessa toiminta etenee suunnittelun, toteutuksen, toiminnan havainnoinnin ja reflektion kehänä. Toimintatutkimukset voidaan jaotella käytännöllisiin, teknisiin ja emansipatorisiin tutkimuksiin. Emansipatorisessa tutkimuksessa toimijalla on pyrkimys parantaa toimintaympäristöään. (Metsämuuronen 2006, 102–104.)

Tutkimukseni pyrki osallistavaan toimintatapojen muuttamiseen ja kehittämiseen isosnuorten kanssa. Osallisuutta, osallistumista ja nuorten elämän asiantuntijuutta toivat erityisesti esille Raamatun käyttöön liittyvät toiminnalliset menetelmät. Keskustelutilanteet mahdollistivat vuorovaikutuksen ja toiminnan sijoittuminen ajanjaksollisesti pitkälle aikavälille useaan eri tapaamiseen. Reflektio tuli prosessin lisäksi mahdolliseksi myös oppimispäiväkirjoista saadun palautteen kautta seuraavan vaiheen suunnittelussa ja toimintatapojen valinnoissa sekä käytäntöjen muuttamisessa.

Toimintatutkimus luonteeltaan käytännönläheinen, osallistava, reflektiivinen, interventioon perustuva ja sosiaalinen prosessi. Sen tarkoituksena on tutkia sosiaalista todellisuutta, jotta sitä voitaisiin muuttaa tai muuttaa todellisuutta, jotta sitä voitaisiin tutkia. Toimintatutkimus yhdistää käytännön ja teorian, jossa tutkija aktivoi ja kehittää toimintaa. Osallistavassa toimintatutkimuksessa pyritään edistämään vuorovaikutusta eri osapuolten välillä toiminnan kehittämiseksi. Reflektiivisyys toimintatutkimuksessa tarkoittaa totuttujen toiminta- ja ajattelutapojen perusteiden pohdintaa. Prosessimaisuus toimintatutkimuksessa tarkoittaa ymmärryksen ja tulkintojen lisääntymistä vähittäin, joka käytännön tasolla tarkoittaa miten asiat ovat olleet ja mihin suuntaan ollaan menossa. (Heikkinen 2006,27–36.)

Toimintatutkimuksen tyyppinä tämä tutkimus edusti kriittis-emansipatorista tutkimustyyppiä. Siinä päämääränä on ammatillinen kehittyminen, uudenlainen tietoisuuden kehkeytyminen, vapautuminen perinteisiin kehittyneistä malleista ja toimijoiden parantunut itseymmärrys. Tutkijan rooli on ollut käynnistää muutos ja koordinoida yhteistoimintaa ja jakaa vastuuta tarvittaessa muiden kanssa. (Heikkinen, Konttinen & Häkkinen 2006, 47.)

Ammatillinen kehittyminen tutkimuksessa tapahtui tietoisena pyrkimyksenä omien toimintatapojen muuttamiseen ja parantamiseen. Tietoisuutta lisäsivät perehtyminen tutkimuksen keskeisiin teorioihin, teoreettisiin viitekehyksiin ja aikaisempiin tutkimuksiin. Kehittämistyö on ollut myös osallistavaa toimintatutkimusta. Nuoret ovat osallistuneet ryhmätyöskentelyjen, keskustelujen, oppimispäiväkirjojen ja palautteiden kautta kehittämisprosessiin. Osallistaminen on

mahdollisuuksien tarjoamista ja osallistuminen on niiden hyödyntämistä. Osallistumisella on kaksi suuntaa kehittäjien osallistuminen käytännön toimintaan sekä toimijoiden osallistuminen kehittämiseen. Kehittäjä voidaan nähdä kehittäjä-työntekijänä, joka kehittää omaa työtään tai työyhteisöään. (Toikko & Rantanen 2009, 91.)

Kehittämistyön luotettavuudessa voidaan korostaa kehittämistoiminnan käyttökelpoisuutta ja siirrettävyyttä. Käyttökelpoisuutta voidaan tarkastella prosessin tai kehittämistulosten näkökulmasta. Keskeistä on arvioinnin ja aineiston käyttäminen projektin ohjaamisessa ja tavoitteiden täsmentämisessä. Ajatus sisältyy myös toiminnan uuden syklin suunnittelun lähtökohtana ja spiraalimalliin, jossa havainnointi ja arviointi toimivat uuden syklin suunnittelun lähtökohtina. Käyttökelpoisuuden kannalta tämä tarkoittaa syntyneiden tulosten hyödynnettävyyttä, jossa arvioija esittää selkeitä toimintasuosituksia arviointiaineistojensa pohjalta. (Toikko & Rantanen 2009, 125.)

Tämän tutkimuksen luotettavuus perustuu laajaan teoriapohjaan ja tutkimusaineistoon, toimintatutkimuksen periaatteiden noudattamiseen, sisällön analyysin menetelmän käyttämiseen ja kirjaamiseen. Toiminnassa ja käytännöissä se perustui avoimuuteen, nuorten kuulemiseen ja osallistumiseen sekä seurakunnassa laadittujen toimintakriteerien noudattamiseen tutkimusprosessin aikana.

Käyttökelpoisuus prosessin näkökulmasta on toimiva ja vaativa. Se vaatii pitkäjännitteisyyttä ja joustavuutta. Prosessina se soveltuu nuorisotyön toiminnan kokonaisuuteen ja selkeyttää keskeisiä toiminnan tavoitteita. Tulosten näkökulmasta se rohkaisee toimimaan nuorten mielipiteitä kuunnellen ja auttaa suunnittelemaan toimintaa nuorten näkökulmista, toiveista ja kiinnostuksesta käsin. Tutkimuksen luotettavuus perustuu toimintatutkimuksen periaatteiden noudattamiseen, sisällönanalyysin menetelmiin, reflektion kehään tutkimusprosessissa sekä teoria-aineiston ja aikaisempien tutkimusten käyttämiseen. Tutkimusmenetelmänä oppimispäiväkirjoissa käytin sisällön analyysiä. Aineistolähtöisen tutkimusotteen mukaan pyritään luomaan kokonaisuus nousevan käsitteistön avulla aineistosta. Se ryhmitellään yläkäsitteistön avulla laajempiin

ilmiöihin, jotka analysoidaan alakäsitteiden avulla mahdollisimman tarkasti. (Tuomi & Sarajärvi 2004, 93–94.)

Kokeilevan toiminnan avulla voidaan selvittää miten hyvin jokin laite tai palvelu toimii käytännössä. (Toikko & Rantanen 2009, 99). Kehittämistyö sisälsi myös kokeilevaa toimintaa. Toiminnassa apuvälineenä oli valmis materiaali. Kyseessä oli osaksi käytettävyytestaus, josta kerättiin kokemuksia keskustelun ja oppimispäiväkirjojen avulla Raamisliftari Markuksen evankeliumi -materiaalista. Nuoret saivat ryhmäkeskustelujen ja oppimispäiväkirjojen avulla antaa palautetta ja kertoa käytännön toimivuudesta.

Lähtökohtana tieteellisessä tutkimuksessa ovat kulttuurissa vaikuttava arvomaailma ja tiedeyhteisön omat arvot. Tieteellinen tutkimus, jonka pohjana oleva arvomaailma perustuu arvotietoon voi olla objektiivista. Arvotietoa ei kuitenkaan voi saavuttaa kuin käytännön kokemuksen, järjellisen päättelyn, tunteen ja intuition välityksellä. Yhteisö asettaa arvot tärkeysjärjestykseen ja antaa niille hallitsevan aseman. Sosiologiset olosuhteet ja yhteisön arvomaailma määrittelevät sen, mitä yhteisö pitää tietona. Tunteet voivat toimia tutkimuksen myönteisenä käyttövoimana, koska arvotieto tulee osittain tunteen välityksellä. Tunneperäiset asenteet voivat kaventaa ja vääristää tutkimuksen näkökulmia. (Puolimatka 2011, 216–28.)

7.2. Tutkimusprosessi

Opinnäytetyön tekijänä tavoitteena oli itse olla aktiivisena kehittämistyön vetäjänä ja eteenpäin viejänä. Toteutus tapahtui prosessiluonteisesti. Toteuttajina ja mukana kehittämishankkeessa olivat isostoiminnassa 2013–14 mukana olevat nuoret. Kehittämistoiminnassa olivat mukana ryhmänohjaaja 1 ja ryhmänohjaaja 2 ryhmät. Jatkossa käytän näistä lyhenteitä Ro 1 ja Ro 2. Ro 1 ryhmään kuului 25 nuorta ja Ro 2–3 ryhmään kuului 30 nuorta. Kehittämistyön toteutan isostoiminnan viikonloppuleirien yhteydessä. Ro 1 ryhmällä kokoon-tumiskertoja oli neljä ja Ro 2–3 ryhmällä kolme. Aikatauluna toteutus tapahtui alkaen lokakuusta 2013 ja päättyen huhtikuussa 2014.

Viikonloppuleirien lisäksi prosessiin sisältyi yksi isoslauantain kokoontuminen. Isostoimintakauden aikana käytin valmista Raamatunlukijain liiton julkaisemaa Raamisliftarimateriaalia Markuksen evankeliumista jaksotettuna viikonloppuleirien ohjelmaan. Valinnan tein oman tutustumisen, materiaalien asiantuntevien tekijöiden, sisällön monipuolisuuden ja kokonaisuuden perusteella.

Palautetta Raamisliftarin käytöstä keräsin nuorilta jokaiselta kokoontumiskerralta oppimispäiväkirjan muodossa. Oppimispäiväkirjojen käyttö oli osalle nuorista tuttu omalta rippikoululeiriltä. Lisäksi käytin myös ryhmäkeskusteluja, toiminnallisia menetelmiä ja omia havaintoja. Havaintoja kirjasin ylös ainoastaan yhteisissä keskusteluryhmissä Raamisliftarin työskentelyjen jälkeen. Havainnot kirjasin ylös omaan oppimispäiväkirjaan. Toimintakauden aikana testattiin nuorten kanssa yhdessä materiaalin toimivuutta rippikouluryhmien Raamatun käytön materiaaliksi. Opinnäytetyön riskit sisältyivät isostoiminnassa olevien nuorten poissaoloihin ja keskeyttämiseen kauden aikana.

7.3 Tutkimuksen osa-alueet ja aineisto

Opinnäytetyöntekijänä kokonaisvastuu tutkimuksen kehittämistyöstä oli itselläni, lisäksi oleellisena prosessin kehittäjinä isostoiminnassa olivat nuoret. Kehittämistyöni tarkoitus oli tukea Raamatun käyttöä monipuolisten menetelmien ja materiaalien avulla isostoiminnan kauden aikana. Kehittämistyössäni olennaisena osa-alueena olivat nuorten osallisuus ja osallistuminen Raamatun käytön kehittämisessä, oma reflektointi ja leirillä olevan työparin kanssa tehtävä suunnittelu. Osa-alueena tutkimuksessa olivat myös materiaalit ja niiden esittely nuorisotyön Raamatun käytön kehittämistä varten.

Tutkimuksen aineiston keräys tapahtui viikonloppuleirien osalta saaduista oppimispäiväkirjojen kirjallisesta palautteesta analysoimalla ja kokoamalla yhteen nuorilta tulleet kokemukset ja kehittämisideat Raamatun työskentelyistä. Aineiston analysointi tapahtui jaksotetusti syykauden aikana saatujen oppimispäiväkirjojen osalta ennen maaliskuuta ja kevään osalta touko-kesäkuussa.

Oppimispäiväkirjojen lisäksi keräsin palautetta ryhmäkeskustelulla sekä erilaisilla toiminnallisilla menetelmillä. Syksyn ajalta saaduista oppimispäiväkirjan palautteita voi hyödyntää seuraavien jaksojen toimintamenetelmien kehittämisessä.

7.4 Nuorisotyönohjaajan rooli tutkijana ja kehittäjänä

Oma roolini opinnäytetyössä oli olla prosessin eteenpäin viejä ja kehittäjä yhdessä nuorten kanssa. Omat tavoitteet opinnäytetyölleni nousivat kahdesta kirkon perustehtävästä. Julistus ja kasvatus kulkevat rinnakkain nuorisotyössä. Oma rooliani kasvattajana ei voi irrottaa erilliseksi ohjaajan roolista ja toiminnasta. Tarkoitukseni oli nostaa nuorisotyö ja sen teologia perustehtävänä näkyviin isostoiminnan kautta. Omat odotukset liittyivät asettamiini tavoitteisiin käytännön työstä, uuden materiaalin tarpeellisuudesta sekä nuorten mahdollisuuksista vaikuttaa käytettävään materiaaliin. Nuorisotyöntekijänä pienessä seurakunnassa tunnen henkilökohtaisesti paljon lapsia, nuoria ja heidän perheitään koulutyön, rippikoulun sekä nuorisotyön kautta. Nuoret tuntevat minut kouluissa, kaupoissa ja vapaa-ajalla. Pitkään paikkakunnalla olleena ei tarvitse tehdä itseään enää tunnetuksi. Nuorisotyöntekijän pysyvyys on auttanut rakentamaan pitkäjänteistä toimintaa ja jatkuvaa toiminnan kehittämistä.

Hellströmin mukaan (2010, 214) ammattikasvattaja rakentaa kasvatettaviinsa pedagogisen, välittävän suhteen. Rantanen & Valtanen (2006, 69–70) toteavat arvokkaimmaksi asiaksi rauhallisen hetken, jossa ohjaajana ollaan nuorten kanssa ilman kiirettä tulevaisuuteen tai tarvetta menneisyyden tarkasteluun. Kyky sietää ja hyväksyä erilaiset maailmat aikuisten ja nuorten välillä sekä mahdollisuudet havainnoida kokeilemalla antavat tilaa nuorten kohtaamiselle. Vertaisryhmän rektioita tulisi osata hyödyntää ohjaamisen voimavarana ryhmädynamiikan huomioimisen ollessa painopisteenä.

Työntekijän rooli kasvattajana on tulevaisuudessa haaste. Kasvattajan roolista ei voi irrottaa ohjaajan roolia ja toiminnan järjestäjää. Kasvattajan tehtävä on olla toinen ihminen, tarvittaessa myönteinen dialogissa toimiva auktoriteetti.

Kasvattaja toimii persoonansa välityksellä, jonka työn lähtökohtana ovat arvot, joita hän välittää. Kasvattaja kantaa mukanaan kokemusta ihmisen elämän arvosta ja tarkoituksesta. Hän välittää toivoa ja antaa suuntaa nuoren rinnalla eteenpäin. Kasvattajana nuorisotyöntekijä toimii myös tukena vanhemmuudessa kodin kumppanina. Kasvatuksella on tavoitteensa tulevaisuudessa, vaikka se toimiikin tässä ajassa. (Toivanen & Tukeva 2005, 367–368.)

Tutkijan roolissa vaikeinta oli tutkimuksellisen otteen löytäminen ja aikaisemman tutkimustiedon etsiminen sekä niiden tulkinta ja yhteensovittaminen tutkimusaiheeseen. Kehittäjän ja kasvattajan rooli tuntui selkeämmältä ja luontevalta.

8 RAAMATUN KÄYTÖN KEHITTÄMISEN PROSESSI

8.1 Lähtötilanne ja kehittämisen käynnistäminen

Tutkimuksen toteuttamisessa käytin isostoiminnan viikonloppuleirejä. Tutkimusaineistona käytin pääasiallisesti oppimispäiväkirjoja. Ensimmäisessä tapaamisessa kerroin opinnäytetyöstäni ja menetelmästä, jota aion käyttää isostoimintakauden aikana. Annoin myös nuorille mahdollisuuden jäädä pois tutkimuksen toteuttamisesta. He saivat merkitä oppimispäiväkirjaan, mikäli eivät haluaisi olla mukana kehittämistyössä. Kerroin myös ensimmäisellä kerralla miten oppimiskirjaa käytetään ja keräsin jokaisen kerran jälkeen oppimispäiväkirjat itselleni talteen. Aikaa oppimispäiväkirjojen täyttämiseen oli varattu jokaisella kerralla 45 minuuttia.

Oppimispäiväkirjojen teemat olivat ensimmäisen viikonloppuleirin osalta toiveiden ja odotusten kartoitusta. Toisen viikonloppuleirin teemana oli Raamatun käytäntöihin liittyviä kokemuksia. Kolmannen viikonloppuleirin teema painottui kokemuksiin luovista menetelmistä, neljännen viikonloppuleirin painotus liittyi arvostuksiin ja kristilliseen kasvatukseen. Pysyvänä osuutena jokaisessa työskentelyssä oli kokemusten kirjoittaminen Raamistyöskentelystä sekä kehittämisideat tulevaan viikonloppuun ja sen työskentelyihin. Lisäksi kävimme jokaisen työskentelyn jälkeen ryhmäkeskustelun ja työskentelyyn liittyvät ryhmän vastaukset läpi yhdessä. Tutkimukseni oli ajoitettu isostoiminnan syys- ja kevätkauden kokoontumiskertoihin sekä yhteen yksittäiseen lauantain kokoontumiseen. Kokoontumiskerroissa tutustuimme uuteen Raamatun käytön materiaaliin nuorten kanssa ryhmätyöskentelyjen ja erilaisten Raamatun käyttöä koskevien toimintaharjoitteiden avulla.

Tutkimuksen toteuttaminen tapahtui neljän viikonloppuleirin ja yhden isoslauantaiin yhteydessä. Olin tehnyt syyskaudella suunnitelman uuden materiaalin käytöstä neljään jaksoon jakamalla sisällyttämällä raamattutyöskentelyt osaksi isostoiminnan koulutuskokonaisuutta. Välineenä toteuttamisessa toimi valmis materiaali Raamisliftari Markuksen evankeliumi. Se on Raamatun lukijain liiton (RLL) nuorille valmistama materiaali. Oppaan takana on 21 kristillistä suoma-

laista järjestöä. Se on liike Raamatun lukemisen puolesta. Raamisliftari käsittelee kokonaisuudessaan Markuksen evankeliumin 33 eri työskentelyosiossa. Jokainen osio sisältää tekstin taustatiedon, kuusi kysymystä ja toiminnallisia ideoita sekä pienen tilan muistiinpanoille. Opas sisältää myös käyttöohjeen itsenäiseen ja ryhmän kanssa lukemiseen, lopussa on kertaustehtäviä koko alueesta. Tutkimuksessani olen kuvannut vain ne leirin osuudet, jotka ovat liittyneet Raamatun käyttöön ja kehittämiseen isostoiminnassa.

8.1 Ensimmäinen vaihe

Ensimmäisellä viikonloppuleirillä kerroin opinnäytetyöstäni ja oppimispäiväkirjojen käytöstä sekä esittelin uuden materiaalin, jota käyttäisimme kehittämistyön välineenä jokaisessa kokoontumisessa. Lähtökohtana koko prosessille käytin Raamatusta Psalmin 119:105 kohtaa. ”Minun sanani on jalkojeni lampu ja valkeus minun tielläni.” Kohta kuvaa Raamatun lukemisen merkitystä työssäni ja itselleni omaa elämääni kantavana voiman antajana.

Ensimmäinen viikonloppuleiri kesti lauantai-iltapäivään asti. Viikonlopun työskentelyt jakautuivat viiteen jaksoon. Ensimmäisen jakson työskentely alkoi Raamatun neljään evankeliumiin tutustumisella elokuvatyöskentelyn avulla. Elokuvatyöskentely oli työnparini idea. Prosessissa jaettiin osallistujat neljään ryhmään, joista ryhmä valitsi itselleen edustajan. Muut ryhmän jäsenet poistuivat tilasta. Ryhmän edustaja katsoivat elokuvasta Hereafter, Clint Eastwood 2010, 10 minuutin pätkän alusta. Elokuvan alku kertoi pariskunnasta lomamatkalla. Lomakohteeseen iski tsunami ja elokuvan alku kertoo miehen ja naisen kohtaloista hyökyaallon iskiessä rantalomakohteeseen.

Seuraavaksi ryhmän edustajan tehtävänä oli mennä oman ryhmänsä luo ja kertoa mitä olivat nähneet. Ryhmän tehtävä oli kirjoittaa kerrottu tarina paperille. Sen jälkeen ryhmät palasivat yhteiseen tilaan ja ryhmät lukivat paperille kirjoitetut tarinat nähdystä elokuvasta. Ryhmän kanssa keskusteltiin kertomusten eri näkökulmista. Työskentelyn jälkeen esiteltiin lyhyesti neljä evankeliumia ja Markuksen evankeliumin erityispiirteet.

Toinen työskentely liittyi Raamis-Liftarissa olevaan toiminnalliseen menetelmään. Siinä oli lyhyt kohta Markuksen evankeliumista, jossa Jeesus paransi riivatun miehen synagogassa (Mark. 1:21–28). Tehtävässä jaettiin jokaiselle tekstikohta, joka pyydettiin lukemaan. Tämän jälkeen osallistujat valitsivat itselleen parin ja miettivät tekstikohdalle yhteisen otsikon. Mietittyään otsikon yhdistettiin jälleen uudet parit ja ryhmän piti valita otsikoista paras. Lopuksi jäi jäljelle parhaaksi valittu otsikko kyseiselle tekstikohdalle.

Kolmantena työskentelynä tehtiin Markuksen evankeliumista 15 kysymyksen tietokilpailu, jossa testattiin tietämystä Markuksen evankeliumin kokonaisuudesta. Tietokilpailu oli kirjasta Rohkeasti Raamattuun, Heidi Haahtela & Matti Myllykoski 2006, 254–256). Sen jälkeen jaettiin osallistujat kuuteen ryhmään ja heille kullekin annettiin yksi lukukohta Raamisliftarista, jota he käsittelivät ja vastasivat erilliselle paperille kohdassa tullessiin kysymyksiin tai tehtäviin. Ryhmätehtävien jälkeen palattiin yhteen ja käsiteltiin kaikki Raamisliftarin kysymykset ja ryhmän niille löytämät vastaukset. Keskustelun jälkeen jokainen täytti oppimispäiväkirjan ensimmäistä viikonloppua ja Raamisliftaria koskevat kysymykset.

Neljäntenä tehtävänä oli iltaohjelman yhteydessä päiväkirjahuone, johon kutsuttiin yksi isonen. Hän kutsui päiväkirjahuoneeseen seurakseen kuusi haluaansa ryhmäläistä. Heidän tehtävänä oli näytellä Markuksen evankeliumin raamatunkohta opetuslasten kutsumisesta (Mark 1: 16–20). Sunnuntaina viidentenä tehtävänä oli hartauden suunnittelu Ilmansuuntarukoustekstiin neljässä ryhmässä. Tehtävässä kukin ryhmä laati omalle ilmansuuntarukoukselle raamatunkohdan psalmeista, aiheeseen sopivan virren ja laulun.

8.2 Toinen vaihe

Toinen viikonloppuleiri oli lauantaista sunnuntaihin kestävä neljään työskentelyjaksoon suunniteltu kokonaisuus. Ensimmäisessä osuudessa työparini piti raamattualustuksen Luukkaan evankeliumista ja sen erityispiirteistä suhteessa Markuksen evankeliumiin.

Toisena osuudessa oli ryhmäkeskustelu, jossa käsiteltiin Markuksen evankeliumista Raamisliftarin pojalta kohdat luvut 3–6. Ryhmien jälkeen käytiin läpi kaikkien ryhmien työskentelyt ja vastaukset kysymyksiin. Kolmannessa osuudessa toteutettiin Raamatun karttamatka- työskentely. Siinä sijoitettiin monistettulle Raamatun ajan kartalle tekstissä mainitut tapahtumapaikat ja matkat sekä niiden etäisyydet. Yksi ryhmä valmisti iltaohjelmaan näytelmän aiheesta Jeesus myrskyssä.

Neljäntenä osuutena ryhmä valmisti ja toteutti sunnuntain messuun rakennettavan sivualttarin rakentamisen aiheesta kaste ja kummina toimiminen. Ryhmä etsi aiheeseen sopivia Raamatun tekstejä ja havainnollista materiaalia. Sen jälkeen ryhmä rakensi materiaaleista sivualttarin kirkkoon messun aikana tapahtuvan yhteisen esirukoushetken käyttöön.

Viidennessä työskentelyssä ryhmät esittivät still-kuvia. Still-kuva on jähmettynyt kuva kertomuksen dramaattisesta tai tunteikkaasta hetkestä. Kuvassa ei käytetä ääntä. Muut ryhmät yrittivät arvata mistä raamatun tapahtumasta oli kysymys. Still- kuvat Markuksen evankeliumin kohdasta ruokkimisihme (Mark. 6: 30–44), jokaisen ryhmän teos kuvattiin kameralla ja tulostettiin nähtäväksi. Työskentelyidea on esitelty Biblis Raamattua askel kerrallaan kirjassa.

Ennen kolmatta viikonloppua Raamisliftarin ryhmätyöskentelyihin ja sen purkuun käytettiin myös yksi erillinen isoslauantain tapaaminen tammikuussa 2014. Tapaamisessa kokeiltiin kuunnelmaa Raamatun henkilöiden roolien kautta. Roolit jaettiin ryhmälle ja annettiin tehtäväksi samaistua omaan roolihenkilöön. Kuunnelma kuunneltiin Markuksen evankeliumiin tehdyltä cd -levyltä. Kokemukset purettiin keskustelemalla Raamilifarissa olevien kysymysten näkökulmien avulla. Toisessa vaiheessa hyödynsin omia havaintojani ryhmien työskentelyyn ja omien toimintatapojen kehittämiseen.

8.3 Kolmas vaihe

Kolmannella viikonloppuleirillä työskentelyt jakautuivat kolmeen jaksoon. Ensimmäiseksi jokainen leiriläinen etsi itselleen Raamatusta syntymäpäiväpsalminsa tai sanalaskunsa oman syntymäpäivämääränsä ja kuukauden mukaan. Esimerkiksi 18. päivä helmikuuta syntyneen syntymäpäiväpsalmi oli Ps. 18:2. Sen jälkeen kaikki tekivät siitä itselleen huoneentaulun. Jokaisen tekemä huoneentaulu luettiin ja laitettiin lattialle aikajärjestyksessä kuukausien ja päivämäärien mukaan. Sen jälkeen jokainen teki syntymäpäivähuoneentaulustaan Raamatun väliin kirjanmerkin, joka oli muotoiltu samasta raamatunkohdasta omin sanoin.

Toisena työskentelynä Raamisryhmät kokoontuivat oman valinnan mukaan. Keskustelukysymyksien lisäksi ryhmien piti valmistaa iltaohjelmaan näytelmä, jossa Jeesukselle piti keksiä hokema. Ryhmät laativat myös Raamattu-aiheisen räpin, jonka esittivät iltaohjelmassa.

Kolmantena työskentelynä teimme tunneharjoituksen, joka liittyi Raamatunkertomukseen. Ryhmälle jaettiin valmiiksi kirjoitettuja tunnelappuja ja heille annettiin tehtäväksi ottaa tunne omaan kehoonsa. Sen jälkeen ryhmä alkoi liikkua vapaasti lattialla annetussa tunnetilassa. Seuraavassa vaiheessa tervehdittiin ja vielä vaihdettiin kuulumiset samassa tunnetilassa. Lopuksi vaihdettiin tunnetiloja ja muodostettiin ryhmät, joiden piti esittää patsaana kyseisiä tunnetiloja yhdessä. Sen jälkeen käytiin keskustelu tunnetilojen vaikutuksesta leirillä ja niiden huomaamisesta. Tunnetilaharjoituksesta siirryttiin tutkimaan Markuksen evankeliumin kohtaa Jeesuksen kirkastumisesta vuorella (Mark. 9: 1–9) sekä siitä löytyvien hämmennyksen, pelon ja oivaltamisen ja luottamuksen tunteista.

Kolmannessa vaiheessa kävin läpi oppimispäiväkirjat ja palautteet, sekä kirjasin ne. Palautteiden perusteella tein toiveiden ja odotusten mukaisia muutoksia seuraavaan kokoontumiseen, viikonloppuleiriin ja Raamatun käytön työskentelyihin. Lisäsin toiminnallisia ja luovuuteen perustuvia menetelmiä ja otin huomioon toiveet Raamisryhmän muodostamisessa. Nuoret kokivat luovat mene-

telmät innostavina ja mielenkiintoisina tapoina. Ne auttoivat ymmärtämään Raamatun maailmaa omista tunteista, elämästä ja ajatusmaailmasta käsin.

8.4 Neljäs vaihe

Neljäs viikonloppuleiri aloitettiin perjantaina vanhojen isosten kanssa ja he saivat suunnitella viikonlopun leirin ohjelman Ro 1 ryhmälle. Raamattutyöskentelyt oli jaettu neljään jaksoon. Ensimmäisessä jaksossa suunniteltiin myyvät ja houkuttelevat Raamatun kannet. Nuoret saivat työskentelynä käyttää haluamiinsa materiaaleja.

Toisena työskentelynä oli räp-tyylillä laulun tekeminen aiheesta Raamatun lukeminen. Raamatturäpit esitettiin iltaohjelmassa. Kolmantena tutustuttiin uusiin Raamatun käytön materiaaleihin Draamattuun, Raamis testaa ja Qou Vadis-materiaalien esittely vanhempien isosnuorten avulla.

Neljännän leirin aikana halusin saada lisätietoa Raamatun kiinnostavuudesta ja isosnuorten arvomaailmasta. Lisäsin oppimispäiväkirjaan niihin liittyviä kysymyksiä. Lisäksi nuoret saivat myös toiveidensa mukaan valita ryhmät, jossa työskentelivät. Neljännessä vaiheessa hyödynsin myös kirjallisuuskoostetta ja oppaita Raamatun käyttämisessä nuorten tekemän esittelyn kautta. Kokoon-tumisessa käytiin läpi myös viimeinen osio Raamistyöskentelystä ja siihen liittyvä palaute.

Neljännän leirin jälkeen touko- ja kesäkuussa litteroin oppimispäiväkirjoista saadun materiaalin ja analysoin niistä saatuja vastauksia. Jaottelin vastaukset otsikointien perusteella: toiveisiin ja odotuksiin, Raamatun lukemiseen ja sen työskentelyjen kokemuksiin. Tutkimuksessa käytin sisältöanalyysin menetelmää rakentamieni pääteemojen avulla sekä jakamalla ne pienempiin alakäsitteisiin. Analyysissä käytin oppimispäiväkirjojen koodausta numeroimalla oppimispäiväkirjat 1–43. Sen jälkeen kirjasin jokaisen vastauksen ja kysymyksen erikseen numeroiden kohdalle. Lajittelin myös erikseen Ro 1 ja Ro 2 nuorten vastaukset erottelemalla ne kirjaimilla a ja b. Tämän jälkeen laajittelin vastauk-

set kysymysten ja aiheiden perusteella, koodaamalla ne pääteemojen mukaisiin kirjaimiin ja tarvittaviin alalukuihin, jotka kirjasin kuuteen eri alalukuun isoilla alkukirjaimilla. Alaluvuista muodostin analyysin ja tutkimuksen tulokset.

8.5 Työskentelyprosessin kuvaus

Työskentelyprosessi eteni isostoiminnan viikonloppuleirein ohjelmaan sisällyttynä syksyllä ja keväällä kahden viikonloppuleirin avulla. Viikonloppuleirien ohjelmaan sisältyi myös työskentelyjä, jotka eivät liittyneet Raamatun käytön kehittämiseen. Työskentelyprosessissa kehittämistyön kokonaisvastuu oli minulla. Kehittämistyön toteutuksessa isostoiminnassa olevien nuorten rooli oli merkittävä.

KUVIO 4. Tutkimusprosessin vaiheet

Ryhmän koko pieneni ensimmäisen kokoontumiskerran jälkeen ja neljännen leirin jälkeen minulla oli käytettävissä kaikkiaan 43 oppimispäiväkirjaa, joista tein litteroinnin ja analyysit. Isostoiminnan keskeytti kauden aikana 4 nuorta. Kaikki nuoret halusivat osallistua kehittämistoimintaan ja antaa oppimispäiväkirjat tutkimuskäyttöön. Nuorten kirjoitukset olivat lyhytsanaisia, joten materiaalia sivumäärällisesti kertyi litteroinnin jälkeen 25 sivua. Sivujen vähyyteen vaikutti myös kirjaamiskäytäntö, jossa litteroin aineiston rakenteellisesti samalle sivulle molempien ryhmien vastaukset vierekkäin. Vaikka oppimispäiväkirjojen määrä on suhteellisen suuri, niistä ei silti tuntunut irtoavan helposti tulkittavaa materiaalia. Myös kysymyksiin ja niiden sisältöön olisi voinut etukäteen enemmän käyttää aikaa ennen oppimispäiväkirjojen tekemistä. Niiden testaamiseen ei jäänyt aikaa. Litteroidun aineiston lisäksi kertyi toiminnallisista menetelmistä koottuja aineistoja 10 sivua, joista suurin osa oli ryhmätehtäviä. Omia havaintoja ja kokemuksia työskentelystä käytin seuraavien leirien toimintatapojen muuttamiseen ja käytäntöjen parantamiseen. Ajan puute ja yksin työskentely ei mahdollistanut omalta osalta kaikkia kehittämiseen liittyviä toiveita ja odotuksia, mutta tulokset olivat kuitenkin riittävät tavoitteiden toteutumisen ja tutkimusprosessin kehittämisen kannalta.

Kehittämisprosessi kokonaisuudessaan oli haastava johtuen työntekijätilanteen muutoksista. Vastasin nuorisotyöntekijänä yksin koko nuorisotyöstä ja toiminnasta. Työpari vaihtui jokaisella viikonloppuleirillä. Minulla oli käytettävissä nuori täysi-ikäinen leiriohjaaja useimmilla leireillä. Suunnitteluvastuu leirin kokonaisuuksista jäi minun vastuulleni. Seuraavia leirejä suunnitellessa pystyin ottamaan huomioon nuorten oppimispäiväkirjoissa esitetyt toiveet, odotukset ja kokemukset.

Kesällä käytin itse kahdella rippileirillä raamismateriaalina Raamisliftaria. Leirin suunnitteluiltana kysyin isosnuorilta materiaalista, joita he haluaisivat käyttää leirillä ja kaikki isokset halusivat käyttää Raamisliftaria. Jokaisena päivänä leirillä kävimme etukäteen läpi kappaleet ja kysymykset, jotka valitsimme yhdessä ryhmätyöskentelyihin. Lisäksi käytimme myös toiminnallisia menetelmiä, joita Raamisliftarissa oli ehdotettu. Jokaisen päivän iltana käytiin myös palautekes-

kustelua ryhmien ja materiaalin toimivuudesta. Kokemukset Raamisliftarin käytöstä olivat positiivisia ja useimmiten myös leiriläisten kanssa toimivia.

9 TUTKIMUKSEN TULOKSET RAAMATUN KÄYTÖSTÄ

9.1 Toiveet ja odotukset Raamatun käytöstä

RO 1 koulutukseen tulleet nuoret ovat saaneet omalla rippileirillään käyttöönsä Raamatun ja opetelleet sitä käyttämään oppitunneilla ja raamiksissa. Ro 2 ryhmä on tutustunut Raamattuun lisäksi isostoiminnassa ja ollessaan leireillä raamisryhmän vetäjinä. Ensimmäisen viikonlopun oppimispäiväkirjassa kysyttiin toiveita ja odotuksia Raamatun käytöstä. Eniten nuoret toivoivat ryhmätyöskentelyitä, tehtävien tekemistä ja monipuolista Raamatun käyttöä. Monipuolisesta Raamatun käytöstä toivottiin näytelmiä, tarinoiden ja kertomusten käyttöä, sekä leikkimieleisiä kilpailuja.

Opastusta kaivattiin erityisesti Raamatun kohtien etsimiseen, lukemiseen ja erityisesti vertausten ymmärtämiseen. Joukossa oli myös kolme nuorta, jotka eivät erityisesti pitäneet Raamatun lukemisesta, osalla nuorista ei myöskään ollut mitään erityisiä toiveita ja odotuksia. Toiveet jakautuivat kahteen ryhmään toimintamenetelmiin (ryhmätyöt ja toiminnalliset menetelmät) ja tiedollisiin (opetus) toiveisiin. Odotuksissa ja toiveissa heijastuivat kokemukset rippikoulu-leirillä saaduista kokemuksista. Vanhempien isosten ryhmän toiveet eivät juuri eronneet vasta aloittaneiden isosten toiveista. Ainoastaan syventymistä Raamatun kertomuksiin toivottiin lisää. Seuraava tekstikohta kertoo nuorten toiveista ja odotuksista.

Luetaan Raamattua pienissä porukoissa, tehdään tehtäviä ja etsitään Raamatusta vastauksia. Raamattua tulisi tutkittua ja luettua enemmän kuin yleensä. (4 a T)

Käytetään monipuolisesti ja yritetään soveltaa kertomuksia nykypäivään. (2 b T)

En kauheesti pidä Raamatun lukemisesta. (22 a T)

9.2 Nuorten kokemukset Raamatun lukemisesta

Nuoret kokivat Raamatun lukemisen helppona, koska sitä oli opeteltu ja harjoiteltu rippikoululeirillä ja vanhemmat isokset isostoiminnassa. Raamatun kohtien löytämistä helpottivat erityisesti Raamatun sisällysluettelo, jota kautta etsittävät kohdat löytyivät helposti. Raamatun lukemisen teki luontevammaksi ympäristö, joko rippileiri tai isostoiminta. Raamatun lukemisesta vaikeaa teki erityisesti sen ymmärrettävyys, vanha ja vaikeatajuinen kieli, vaikeatajuiset vertaukset, asioiden paljous sekä tekstiasun pienuus ja pituus.

Tulokset tukevat Köyken toteamusta, jossa Raamatun kielikuvat eivät ole enää nuorille tuttuja ja he ovat vieraantuneet Raamatun sanastosta.

Sanat ovat sellaisia, mitä en tunne, outoja vanhoja sanoja ja paljon erilaisia osia, vertauksia on vaikea ymmärtää. (11 a V)

Sitä on opetettu käyttämään ja osaa löytää tietyt kohdat. Jos on surullinen tai on ahdistunut ja haluaa pohtia tai on herännyt kysymyksiä. (2 b H)

Sitä on helppo lukea isoshommissa ja riparilla, koska se on luontevampaa. (18 a H)

Sisällysluettelon avulla löytää mitä haluaa. (13 a H)

Jos ei ole aikaa tai ei muista, jos on seurassa joka ei pidä uskonnosta. (2 b V)

Lukemiseen vaikutti myös ajan puute, kaverit ja muut harrastukset. Nuorten Raamatun lukeminen muualla kuin rippikoululeirillä tai isostoiminnassa oli harvinaista. Vain kaksi nuorta ilmoitti lukeneensa Raamattua muualla. Useimmat nuoret myös ilmoittivat lukevansa Raamattua joskus, muutama nuori säännöllisesti kerran kuukaudessa ja kaksi nuorta ei lukenut Raamattua milloinkaan muulloin kuin isostoiminnassa. Lukemisen säännöllisyys toteutui nuorten kohdalla useimmiten vain isostoiminnan kautta ja siihen tuntui motivoivan eniten ryhmä, jossa sai keskustella.

Ryhmätyöt on mukavia, tulee samalla opittua Raamatun asioita ja keskusteltua kavereitten kaa, joten tosi mukava. (13 b RT)

Raamatussa on jokaiselle jotain omaa, sieltä löytyy neuvoja ja ohjeita elämään. (16 b RT)

Raamatusta saa viisaita ajatuksia, se on opettavainen. (13 a RT)

Hyvä kokemus, ei ole ennen perehtynyt noin paljon Raamattuun, vaikea ymmärtää jotakin asioita. (17 a RT)

Suomalaisten Raamatunlukemisesta on tehty kyselytutkimuksia neljänneksivuosisadan ajan. Niistä saadaan yleiskuva suomalaisten Raamatun käytöstä, raamattukäsityksistä sekä niissä tapahtuneista muutoksista. Suomen Gallup toteutti vuosina 1984 ja 2007 Ecclesiastica-kyselyn Raamatun lukemisen aktiivisuudesta. Raamattua luki vuonna 1984 vähintään viikoittain 11 % ja vuonna 2007 yhdeksän prosenttia vastaajista, muutosta oli tapahtunut vähän. Kolmasosa vastaajista ilmoittivat molemmilla kerroilla, etteivät koskaan lue Raamattua. (Ketola 2010, 29–30.) Gallup Ecclesiastica 2011 –kyselyn mukaan Raamatun lukeminen oli vähentynyt viikoittain suomalaisten osalta neljään prosenttiin (Haastettu kirkko 2012, 35). Meidän kirkko strategian mukaan kirkon tulisi tukea kristillisen identiteetin vahvistumista. (Haastettu kirkko 2012, 409).

9.3 Kokemukset Raamistyöskentelyistä

Raamistyöskentelyjä oli kaikilla viikonloppuleireillä. Ryhmät jaettiin useimmiten viiteen ryhmään jakamalla. Ryhmätyöskentelyihin oli varattu 45 minuuttia aikaa. Jokainen tehtävisivu sisälsi kuusi kysymystä, joista nuoret keskustelivat ja ryhmässä kirjallisesti vastasivat. Kysymysten purkamiseen kaikkien ryhmien kanssa käytettiin saman verran aikaa.

Kiinnostus Raamatusta lisääntyi ryhmätyöskentelyssä, jossa koettiin omien mielipiteiden jakaminen tärkeäksi. Mukava ja rento ryhmähenki muodostui merkittäväksi tekijäksi nuorille. Raamisryhmän työskentelyä häiritsi nuorten mielestä eniten se, etteivät kaikki osallistuneet ryhmän keskusteluihin eivätkä jaksaneet keskittyä aiheeseen. Parhaiten toimivaksi ryhmäksi koettiin ryhmät, joissa oli sekä uusia että vanhoja isosia. Rippikoululeireillä isoset toimivat pareina. Ensimmäistä kertaa olevan nuoren parina toimii jo leirillä ollut isonen.

Tämä on koettu hyväksi ja toimivaksi käytännöksi. Kun nuoret ovat saaneet myös itse valita parinsa, henkilökemiatkin ovat useimmiten toimineet. Seuraava vastaus tiivistää hyvin kokemukset ryhmistä.

Ryhmäläisten kanssa tutustuu, kun on yhteinen tehtävä, tehtävien myötä humaa tekstistä uusia asioita. Tehtävät käydään ehkä vähän nopeasti eikä pohdita, kaikki ei jaksaa keskittyä. (2 b RT)

Kiinnostavammaksi kohdaksi nuoret mainitsivat Raamatussa evankeliumikirjat. Vanhan testamentin kiinnostavammaksi kohdaksi nuoret mainitsivat ensimmäisen Mooseksen kirjan ja erityisesti sen alkukertomukset. Raamatun henkilöistä kiinnostavin oli Jeesus. Kolmasosa nuorista ei osannut kertoa miten kiinnostusta Raamatun lukemiseen heidän kohdallaan voisi lisätä.

Suurimman osan mielestä kiinnostus Raamatun lukemiseen lisääntyi, muutamman nuoren mielestä ei muutosta entiseen tapahtunut. Kiinnostusta nuorten mielestä voisivat herättää helpommin ymmärrettävä teksti, tarinat, omien mielialojen jakaminen ryhmässä ja ryhmän toimivuus. Raamatun luvun säännöllisyys toistui kaikissa kokoontumisissa. Muutoksen suuruutta ja pysyvyyttä on vaikea arvioida.

9.4 Kokemukset Raamisliftarista

Nuoret saivat Raamisliftarit omakseen ensimmäisen viikonlopun tapaamisessa. Ryhmissä luettiin järjestelmällisesti kaikki kysymykset ja nuoret kirjoittivat niihin vastaukset paperille, jotka käytiin yhdessä läpi työskentelyn jälkeen. Osa Raamisliftarin kysymyksistä koettiin liian henkilökohtaisiksi ja muutamat kysymykset liian hankaliksi. Hankalimpia kysymyksiä pohdittiin yhdessä. Henkilökohtaiset kysymykset koettiin vaikeiksi, koska ei ole totuttu keskustelemaan henkilökohtaisista uskoon liittyvistä asioista. Raamisliftari koettiin helppokäyttöiseksi, hyvin toimivaksi, monipuoliseksi ja käteväksi. Teksti ja suurin osa kysymyksistä koettiin ymmärrettäviksi ja helpoiksi, sekä toiminnalliset tehtävät mielenkiintoisiksi. Myös materiaalin jokaiseen tehtävään liitetty taustatieto ja

opetusosuus koettiin auttavan tekstin ymmärtämistä ja sen käsittelyä. Piirtämistehtäviä ja leikkimieleisiä tehtäviä kaivattiin materiaaliin lisää.

Raamisliftaria oli myös helppo kuljettaa mukana. Sen pieni ja kätevä koko, hyvin laadittu ulkoasu ja selkeä luettavuus auttoivat hahmottamaan käsiteltävää aihetta ja keskittymään siihen. Useimmat nuoret muistivatkin ottaa sen mukaan jokaiseen tapaamiseen, sekä oman rippikoululeirillä saamansa Raamatun.

9.5 Kokemukset toiminnallisista menetelmistä

Nuoret odottivat ja toivoivat Raamatun käyttöön toiminnallisuutta ja luovia menetelmiä. Ryhmässä kokeiltiin Raamisliftarissa ehdotettuja toiminnallisia menetelmiä ja sen lisäksi muualta materiaaleista etsittyjä menetelmiä, joita on kuvattu viikonloppuleirejä koskevassa osiossa.

Nuoria voidaan Köykan mukaan rohkaista käyttämään Raamattua heille ominaisten menetelmien avulla. Ne eivät kuitenkaan itsessään takaa nuorten Raamatun käyttöä.

Nuorten tekemät Raamatturäpit ja hokemat ja näytelmät toimivatkin parhaina innostajina. Toiminnallisuus, luovuus ja kokemukset tuntuivatkin lisäävän enemmän kiinnostusta ja innostusta kuin pelkkä ryhmätyöskentely ja keskustelu.

Mä diggaan sua kun sä luet sitä Raamattuu, mut älä yritä saada sitä sahattuu. Mä diggaan ett sä meet niin jumalanilmaan. Niihin psalmien maailmaan, hallelujaa, aah.

Raamatusta en voi irti päästää. Jeesus, Mooses päässä kyntää. Muut sanoo jolo, mä sanon aamen. Raamattu on mulle pieni toivon siemen. Se on addiktio, mut ei se haittaa, jotkut siitä vaan jaksaa valittaa, mut sanon vaan aamen. Raamattu auki, mä luin päivin öin, selasin vain sivui, koulun laiminlöin.

Raamatturäpeistä heijastuvat nuorten ajatusmaailma, kielen muuttuminen nuorten ymmärrettäväksi sekä kavereiden merkitys. Raamattuhokemat ja näy-

telmät heijastavat median vaikutusta ja sen muoti-ilmiöitä. Televisio-ohjelmien vaikutus erityisesti Putous- ja Big Brother -ohjelmista tulleet ideat heijastuivat Raamatun hokemiin ja näytelmiin. Musiikissa heijastui myös suosituksen räpartistin Cheekin tyyli.

Syntymäpäiväpsalmin tai sananlaskun etsiminen oman syntymäpäivän perusteella ja siitä huoneentaulun ja lopuksi kirjanmerkin tekeminen oli nuorille mieleinen tehtävä. Teksteistä tuli nasevia ja nuorten näköisiä.

Joka Jumalaan uskoo näkee asiat oikein.

Ylimieleisyys on turhaa, opi kuuntelemaan!"

Herralta saa apua tarvittaessa.

Herra ohjaa sydämesi minne tahtoo.

Tietämättömien menestys rakentaa kaupungin, uskottomien puheet repivät sen.

Syntymäpäivän psalmitekstit on muutettu nuorten omalle kielelle, joka auttaa nuorta ymmärtämään vanhan psalmitekstin sisältöä. Syntymäpäivätekstit ja siihen liittyvä askartelu oli nuorten toiveista lähtenyt idea, jossa sai käyttää omaa luovuuttaan yhdistettynä pohdintaan Raamatun tekstistä nousevaan kohtaan tämän päivän kielelle muutettuna. Raamatun vanha kieli- tai vertauskuvat olivat usein nuorten mielestä vaikea ymmärtää. Raamatun kertomukset taas koettiin sinänsä mielenkiintoisiksi ja niistä oli helppo tehdä myös näytelmiä ja still -kuvia.

Kehittämisideoina nuoret toivoivat enemmän toiminnallisuutta sketsejä, näytelmiä, esityksiä, hauskuutta ja kilpailuja. Ryhmien valitseminen itse auttaisi nuorten mielestä paremman ryhmähengen muodostamiseen.

Odotukset ja toiveet	Raamatun lukeminen
<ul style="list-style-type: none"> • Ryhmätyöskentelyjä • Tehtäviä • Monipuolista Raamatun käyttöä • *näytelmät, tarinat, kertomukset, leikkimieleiset kilpailut • Opastusta vertausten ymmärtämiseen • Keskustelu 	<ul style="list-style-type: none"> • Kokemukset rippikoulusta ja isosena olemisesta helpottivat lukemista • Luonteva ympäristö ja toimiva ryhmä helpottivat lukemista ja keskustelua • Lukemista vaikeuttivat vanha ja vaikeatajuinen kieli sekä vertaukset • Raamatun säännöllinen lukeminen muualla vähäistä

KUVIO 5 Tulokset odotuksista ja toiveesta ja Raamatun lukemisesta

Kokemukset Raamisliftarista ja työskentelyistä	Toiminnalliset menetelmät
<ul style="list-style-type: none"> • Kiinnostus lisääntyi hyvän ryhmähengen ja osallistumisen kautta • Raamisliftari koettiin helppokäyttöiseksi, käteväksi, toimivaksi ja monipuoliseksi • Toiminnalliset tehtävät koettiin mielenkiintoisiksi • Henkilökohtaiset kysymykset koettiin vaikeiksi • Taustatieto ja opetusosuus auttoivat ymmärtämistä ja jäsittelyä 	<ul style="list-style-type: none"> • Vastasivat toiveisiin ja odotuksiin • Lisäsivät innostusta ja kiinnostusta • Yhteys nuorten kokemus- ja ajatusmaailmaan sekä ajassa liikkuviin trendeihin • Nuorten osallistuminen ja asiantuntijuus pääsi esiin • Tutkimukselle syntyi uusi nimi toiminnallisten menetelmien kautta

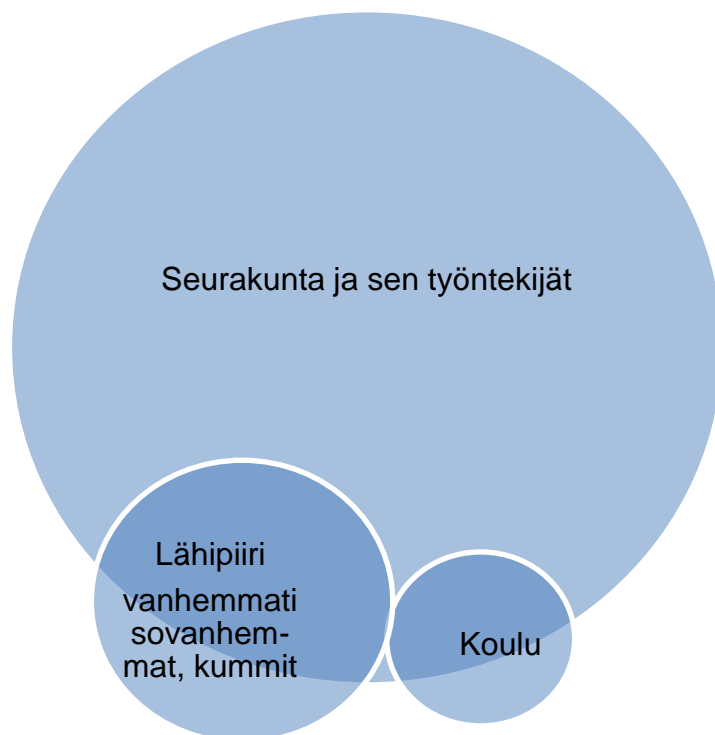
KUVIO 6. Kokemukset työskentelyistä

9.6 Mielenpitoet kristillisestä kasvatuksesta

Nuorten mielestä kristillisen kasvatuksen antaminen kuuluu pääasiassa kirkon ja sen työntekijöiden tehtäväksi. Toiseksi eniten se nähtiin lähipiirin tehtäväksi. Vähiten se miellettiin koulun tehtäväksi. Seurakunnan työntekijöitä ei vas-

tauksissa eritelty kuin kolmessa vastauksessa, jossa oli mainittu pappi, diakoni ja nuorisotyöntekijä. Muissa vastauksissa kristillisen kasvatuksen tehtäväksi oli mainittu yleisesti seurakunta, kirkko tai sen työntekijät. Myöskään perheen kristillisen kasvatuksen roolia ei eritelty erikseen isälle tai äidille. Isovanhempien osuus oli mainittu vain kahdessa ja kummien osuus kolmessa vastauksessa. Koulun rooli kristillisen kasvatuksen antajana mainittiin viidesssä vastauksessa.

Nuorten vastauksista voi todeta kristillisen kasvatuksen siirtymisen kirkon ja seurakunnan tehtäväksi. Kristillisen kasvatuksen vähentyminen ja tradition siirtäminen oli vähentynyt koulun, perheen ja erityisesti isovanhempien osalta. Kirkon nelivuotiskertomuksen esille nostamat haasteissa tuli esille kristillisen kasvatuksen aseman on heikentyminen. Kasvava joukko ihmisiä jää vaille kodin tai kirkon kristillistä kasvatusta. Haasteiksi ovat nousseet erityisesti 10 – 14-vuotiaiden ryhmä, aikuisikä ja kotien uskonnollisen kasvatuksen tukeminen. Maallistuvia edistäviä tekijöitä ovat uskonnollisen kasvatuksen heikkeneminen ja irrallisuus suhteessa uskonnolliseen yhteisöön. (Kohtaamisen kirkko 2014, 13).

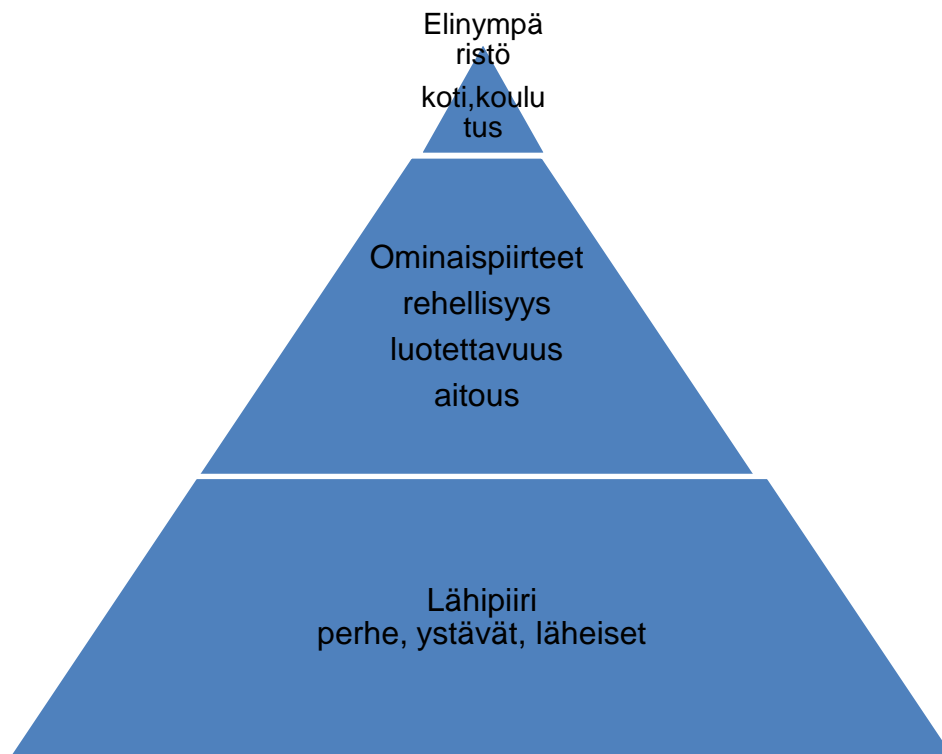
KUVIO 7. Kristillisen kasvatuksen tehtävät

9.7 Mitä nuoret arvostavat?

Viimeisen isostoiminnan viikonloppuleirin oppimispäiväkirjaan nuoret saivat vapaasti kirjoittaa asioita joita he arvostavat. Lähes kaikissa vastauksissa oli mainittu ystävät, koti ja perhe asioiksi, joita nuoret arvostavat. Ominaispiirteistä rehellisyyden lisäksi oli mainittu useimmiten luotettavuus, toisten kunnioitus ja aitous. Hyvinvointiin liittyvistä arvoista yleisimmät olivat terveys, onnellisuus ja koulutus. Vain kahdessa vastauksessa oli arvostusten joukossa mainittu raha tai taloudellinen toimeentulo sekä harrastukset. Suurin osa nuorten arvostamista asioista liittyivät heidän lähipiiriinsä: perheeseen, läheisiin ja ystäviin. Muita asioita olivat ominaispiirteisiin ja elinympäristöön liittyvät arvostukset.

Likes-tutkimuksessa 7–9 -luokan oppilailta kysyttiin Suomen lasten ja nuorten säätiön ja Nokian kehittämällä Zest-ohjelmalla heidän arvostamiaan ominaispiirteitä. Zest-ohjelmalla on tutkittu vuodesta 2003 lähtien 120 000 yläkouluikäistä nuorta Suomessa. Vuosien aikana kertynyt materiaali ja kokemus ovat antaneet ainutlaatuisen kuvan 7–9 -luokkalaisten koululaisten arvomaailmasta. Ominaispiirteistä tärkeimmälle sijalle sijoittuivat luotettavuus ja rehellisyys. (Saarela; Raitanen 2007, 6,43) Rehellisyys mainittiin ominaispiirteissä myös tärkeimpänä isostoimintaan osallistuvilla nuorilla.

Arvot yksilöllistyvät Mikkolan (2006, 27) mukaan 18–30 -vuoden iässä. Tutkimuksen nuoret edustivat ikäryhmää 15–17 -vuotiaiden ikäryhmää, jossa arvojen yksilöllistymistä ei ole vielä tapahtunut. Hautaniemen mukaan (2001,10–14) nuorten uskonnollisten arvojen on todettu ehkäisevän ongelmakäyttäytymistä. Nuoret luovat oman tulevaisuutensa valintojensa, päätöksenteon ja oman käyttäytymisensä kautta. Ne vaikuttavat päämääriin ja elämässä suuntautumiseen. Arvostuksista näkyy mitä nuori pitää tärkeänä ja oleellisena itselleen ja hyvinvoinnilleen. Ne ohjaavat käyttäytymistä ja vaikuttavat taustalla päätösten tekemisissä sekä kenen kanssa ollaan tekemisissä. Arvostuksilla on sekä lyhyt- että pitkäaikaisia vaikutuksia. Tämän tutkimuksen tulokset noudattivat Mikkolan (2006,10) tutkimusta, jossa nuorten tärkeimpiä arvoja olivat perhe, ystävät ja tuttavat.

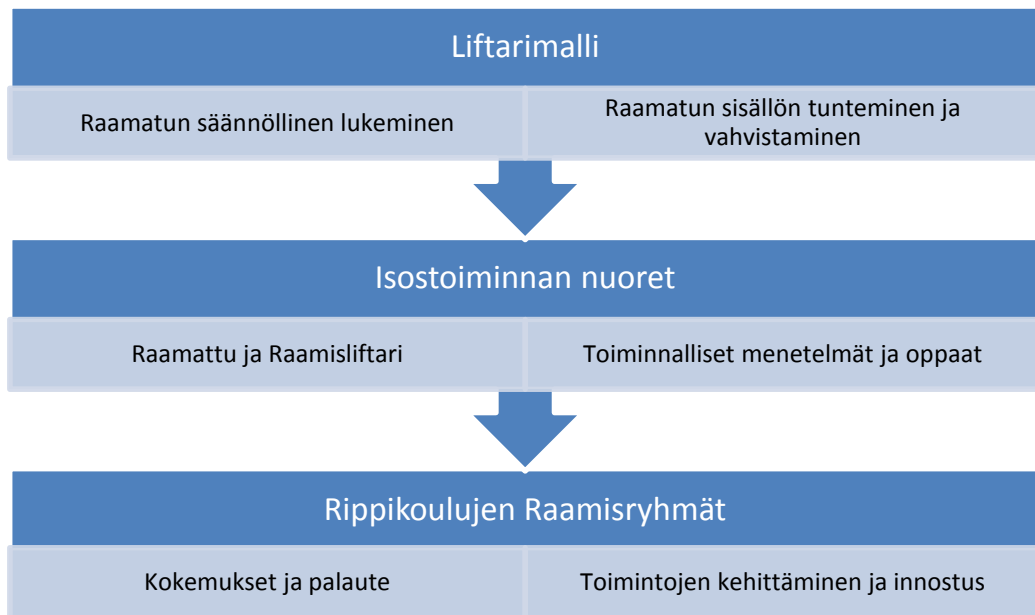

KUVIO 8. Isosnuorten arvostukset

9.8 Liftarimalli isostoiminnasta rippikouluun

Tutkimuksen kehittämistoiminnan tuloksena syntyi isostoiminnan Liftarimalli rippikoulujen käyttöön. Liftarimalli perustuu toimintakauden kokonaisuuteen sijoitetuista käytännöstä, jossa Raamiliftariin tutustutaan kokonaisuutena, käydään sen kysymykset ja toiminnalliset tehtävät läpi isostoiminnan ryhmissä. Ryhmätyöskentelyistä käydään yhteinen keskustelu ja pohdinta. Raamiliftarin lisäksi käytetään myös muita toiminnallisia menetelmiä uusimmista Raamatun käytön oppaista.

Toiminnallisia menetelmiä voidaan päivän aikana käyttää rippikoulujen opetuskokonaisuuksien osana. Rippikouluissa tehdään yhdessä nuorten kanssa käyttösuunnitelma, jossa Raamiliftari jaetaan toimiviksi osioiksi ryhmien käyttöön. Raamiliftarin kysymykset ja toiminnalliset menetelmät käydään päivittäin läpi ennen Raamisryhmiä. Ryhmien jälkeen käydään läpi palautekeskustelu osioiden toimivuudesta.

KUVIO 9. Liftarimalli isostoiminnasta rippikouluun

10 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Viisituhatta kilometriä, sata lainattua kirjaa, paljon kirjallisia tehtäviä, yli neljäkymmentä erilaista nuorta, kipeytyneet hartiat ja istumalihakset, epätoivon ja innostuksen hetket, väsyminen ja jaksaminen, virheet ja onnistumiset ja ennen kaikkea elämä itse. Tätä kaikkea ja paljon muutakin on opiskeluprosessi sisältänyt. Se on vaatinut itsensä sataprosenttista likoon laittamista, matkaa ei ole tarvinnut tehdä yksin, sen olen saanut jakaa nuorten kanssa ja samalla sukeltaa Raamatun ihmemaahan, yhdessä elettyihin hetkiin. Tutkimukseni aihe löytyi kirkon keskeisimmästä tehtävästä julistuksesta, jonka halusin nostaa sille kuuluvalla paikalle. Se alkoi halusta muuttaa käytäntöjä ja kehittää toimintaa erityisesti Raamatun lukemisessa ja käyttämisessä isostoiminnassa.

Tutkimustyölle asetettu tavoite vahvistaa nuoren Raamatun tuntemusta ja kiinnostusta erilaisin menetelmin toteutui. Prosessiluonteisuus, oppimispäiväkirjojen käyttö, menetelmien monipuolisuus ja keskustelut mahdollistivat nuorten toiveiden huomioimisen ja osallistumisen toimintatapoihin ja suunnitteluun. Uuden Raamatun käytön menetelmän ottaminen rippikouluryhmien käyttöön toteutui omien leirien osalta ja sitä on mahdollista laajentaa kaikkien leirien käyttöön. Kirjallisuuskoosteen tekeminen ja liftarimalli osana prosessia antaa mahdollisuuden Raamatun käytön kehittämiseen laajemminkin nuorisotyöntekijöiden työvälineenä.

Tutkijana aihe haastoi oman ammatillisten käytäntöjen ja toiminnan tarkasteluun. Tutkijan rooli korostui erityisesti teorian ja tutkimuksen menetelmän valintojen kautta. Ne liittyivät vahvasti kasvatukseen ja arvomaailmaan. Haastavinta tutkijan roolissa oli objektiivisuus omassa työympäristössä ja sen toiminnassa. Tutkijan roolissa vaikeinta oli tutkimuksellinen ote, aikaisempien tutkimusten löytyminen aiheesta sekä tutkimustulosten tulkinnat ja yhteensovittaminen.

Lapsille suunnattua Raamatun materiaalia ja kertomuksia on viime vuosien aikana ilmestynyt paljon. Nuorille suunnatulla, nuorten kielellä kerrotulle ja kuvitetulle tekstille olisi selkeästi tarvetta. Laaja teoriaosuus kasvatuksesta ja ar-

voista antaa pohjan koko kehittämistyön perusteille ja lähtökohdille ja palvelee kristillisen arvokasvatuksen merkitystä ajassamme. Tutkimuksen teoria on mahdollistanut tutkimustulosten tarkastelun ja niiden arvioinnin. Kristillisen arvojen esiin nostaminen kristillinen ja uskonnollinen kasvatusta ajassamme on erityisen tärkeää siksi, että niitä yritetään häivyttää koulumaailmasta ja yhteiskunnasta. Myös kodin antama kristillinen kasvatusta on tutkimusten mukaan ohentunut ja kristillisen perinteen välittäminen seuraavalle sukupolvelle muuttunut.

Isostoiminnassa nuorten Raamatun lukeminen ryhmässä tuntui nuorista mielekkäältä, mukavalta ja luontevalta. Vapaa-ajalla, kotona tai muualla nuoret eivät juuri lukeneet Raamattua, siihen ei löytynyt luontevaa paikkaa, aikaa tai kiinnostusta. Raamattuliftarin avulla nuorten oli helppo keskustella ryhmässä Raamatun asioista ja käydä samalla systemaattisesti läpi yksi evankeliumikirja. Erityisesti luovat ja toiminnalliset menetelmät toivat innostusta ja kiinnostusta Raamatun asioiden käsittelyyn. Luontevien toimintamahdollisuuksien luominen, toimintatapojen ja yhteisöllisyyden löytyminen onkin tämän päivän ja tulevaisuuden haaste koko kirkolle ja sen toiminnalle. Työntekijän rooli innostajana, esimerkkinä ja kristillisten arvojen välittäjänä on tärkeä. Työntekijä heijastaa toiminnassaan kirkon arvoja ja etiikkaa kasvatusta kautta.

Lasten ja nuorten osallisuus on kirkon nykyisyyden ja tulevaisuuden kannalta keskeinen kysymys. Lapsi- ja nuorisotyön aseman ja teologian näkyväksi tekeminen ja työn kehittäminen oli osa tätä prosessia. Kirkon tasolla Raamatun käyttäminen ja tuntemisen vahvistaminen tulisi ottaa kasvatustyön painopistealueeksi Kaikkien nuorten Raamatun lukemiseen ja käyttämiseen ei voi isostoiminnassa vaikuttaa. Omalta osaltaan vaikuttavuus lisääntyy kuitenkin pitkäjänteisen työn kehittämisen ja vuosikymmenten työn kautta.

Nuorten taitoja sosiaalisen median ja älypuhelinien aktiivisina käyttäjinä voisi hyödyntää Raamatun käytössä enemmän. Erityisesti suuremmissa ryhmissä se voisi auttaa tietopuolisen sisällön ja tuntemisen vahvistamisessa. Raamatun mobiiliversiot nuorten kielellä voisivat lisätä kiinnostusta Raamatun lukemi-

seen. Kuitenkaan ne eivät mielestäni korvaa yhteisöllisyyden osallisuuden ja osallistumisen kokemusta ryhmässä toimimisen kautta.

Valmis Raamismateriaali palveli kehittämisen välineenä erinomaisesti. Itseltäni se vaati sekä etukäteen materiaaliin perehtymistä että nuorten toiveiden ja odotusten kuuntelemista toimintakauden aikana. Nuorisotyönohjaajalta se vaati rippikoulun aikana 33 erillisen osion sovittamista kahdeksan päivän rippikouluun. Joitakin työskentelyjä ja kysymyksiä piti käytännössä jättää pois ja työstää yhdessä isosten kanssa.

Toimivan käytännön muodosti isostoiminnan aikana käyty kokonaisuus Markuksen evankeliumista ryhmien kanssa. Työskentelyjen ja kokemusten kautta se oli rippikoululeireillä helpompi ottaa käyttöön ja soveltaa raamatturyhmien toimintaan. Materiaali lisäsi myös omaa kiinnostustani Raamatun lukemiseen ja taustatietojen etsimiseen sekä erilaisten toiminnallisten menetelmien käyttämiseen. Raamatun lukemisen kehittäminen jatkuu syksyllä isostoiminnan kautta saman materiaalin avulla huomioiden edellisen vuoden isostoiminnassa olleiden kokemukset ja palautteet.

Raamatun käytön kehittäminen vaatii myös hyviä ja käyttökelpoisia materiaaleja ja oppaita, joissa on otettu huomioon kohderyhmä ja käyttötarkoitus. Raamatun käyttö ja sen kehittäminen nuorten kanssa vaatii työntekijältä innostusta ja voimavaroja, aikaa, kärsivällisyyttä ja työyhteisön tukea. Voimavarana ja innostuksen lähtökohtana itselleni prosessissa oli Raamatun sanat ”Sinun sanasi on lamppu, joka valaisee askeleeni, se on valo minun matkallani.” (Raamattu, Ps. 119:105.). Raamattu voi olla nuorille pieni toivon siemen, joka antaa heille uskoa ja toivoa tähän päivään ja tulevaisuuteen. Sen lukeminen ja tunteminen auttaa isosena toimimisessa ja tuo kristillisen arvomaailman tähän päivään.

LÄHTEET

- Haahtela, Heidi & Myllykoski, Matti. 2011. *Biblis. Raamattua askel kerrallaan*. Helsinki: Kustannus-OsakeyhtiöKotimaa/Kirjapaja.
- Haahtela, Heidi & Myllykoski, Matti 2004. *Minä ja Raamattu. Kuusikymmentä toiminnallista polkua pyhään kirjaan*. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Haahtela, Heidi & Myllykoski, Matti 2006. *Rohkeasti Raamattuun. Kuusikymmentä visaa ja virikettä*. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Haapala, Anu 2012. Tulevaisuuskuvat nuorisotyössä. Teoksessa Katja Komonen, Leena Suurpää & Markus Söderlund (toim.) *Kehittyvä nuorisotyö. Julkaisuja 127*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 52–77.
- Haastettu kirkko 2012. *Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2008–2011. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 115*. Porvoo: Bookwell Oy.
- Hautaniemi, Kati 2001. *Perheen kasvatuskäytäntöjen ja nuorten arvostusten yhteys ongelmakäyttäytymiseen. Psykologian pro gradu-tutkielma*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Pyskologian laitos
- Heikkinen, Hannu. 2006. *Toimitatutkimuksen lähtökohdat*. Teoksessa Hannu Heikkinen; Esa, Ravio, & Syrjälä Leena (toim.) *Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat*. Helsinki: Kansanvalistusseura, 16–38.
- Heikkinen, Hannu; Konttinen; Tiina & Häkkinen Päivi. 2006. *Toiminnan tutkimussuunnaukset*. Teoksessa Hannu Heikkinen; Ravio Esa & Syrjälä Leena (toim.) *Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat*. Helsinki: Kansanvalistusseura, 39–76.
- Heinonen, Anne & Kapanen, Anna 2012. *Tiedon merkitys nuorisotalan kehittämisessä*. Teoksessa Katja Komonen, Leena Suurpää & Markus Söderlund (toim.) *Kehittyvä nuorisotyö. Julkaisuja 127*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 64–77.
- Heinonen, Leena & Porkka, Jouko. 2006. *Kohtaaminen kristillisen kasvatuksen ydin*. Teoksessa Leena Heinonen, Eero Jokela & Jouko Porkka (toim.) *Jumalan silmissä kaunis tytöt ja pojat. Artikkelikoelma Kirkon kasvatuksen painopiste 2006 – 2008*. Helsinki: Spaino Oy, 14–25.
- Hellström, Martti 2010. *Sata sanaa kasvatuksesta*. Opetus 2000. Juva: PS-kustannus.

- Häkkinen, Seppo 2010. Ihanne ja todellisuus. Jäsenyyteen sitoutuminen Suomen evankelisluterilaisessa kirkossa 1960-luvulta 2000-luvulle. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 108. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus
- Häkkinen, Seppo 2013. Rohkeasti luterilainen. Paimenkirje. Helsinki: Kirjapaja
- Hytönen, Maarit & Pöyhönen, Veikko 2002. Mihin menet Suomen kirkko? Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Itkonen, Marko; Johansson Eeva; Nurmi Suvielise & Salminen Teemu. 2014 Draamattu. Helsinki: Lasten Keskus, Kirjapaja Oy.
- Isostoiminnan linjauksia: Sopivan kokoinen iso. evl.fi
- Juujärvi, Soile; Myyry Liisa & Pessa Kaija. 2007: Eettinen herkkyyys ammatillisessa toiminnassa. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi
- Kainulainen, Pauliina 2006. Pyhä ruumis ja salaperäinen sielu. Tyttöjen ja poikien teologiaa. Teoksessa Jumalan silmissä kaunis, tytöt ja pojat. Artikkelikokoelma Heinonen Leena, Jokela Eero, Porkka Jouko (toim.) Kirkon kasvatuksen painopiste 2006 – 2008: Helsinki S-paino Oy, 6–13.
- Kairavuo, Jani & Kanala, Kari 2013. Raamis testaa. Helsinki: Lasten Keskus ja Kirjapaja Oy.
- Ketola, Kimmo 2010. Suomalaisten raamattunäkemykset murroksessa. Suola 2/2010
- Ketola, Kimmo; Kääriäinen Kimmo; Niemelä Kati 2007. Suomalaisten uskonnollisuuden muutokset. Julkaisussa Uskonto, arvot ja instituutiot. Suomalaiset World Values- tutkimuksissa 1981-2005 Borg Sami; Ketola Kimmo; Kääriäinen Kimmo; Niemelä Kati & Suhonen Pertti. Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston julkaisuja 4, 2007. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy-Juvenes Print, 47–60.
- Kiilakoski, Tomi; Tomperi, Tuukka & Vuorikoski, Marjo (toim.) 2005. Kenen kasvatus. Kriittinen pedagogiikka ja toisinkasvatuksen mahdollisuus. Tampere: Vastapaino.
- Kirkko 2020. Suomen evankelisluterilaisen kirkon tulevaisuusselonteko. Suomen ev-lut.kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2010:7. Helsinki: Kirkkohallitus.
- Kohtaamisen kirkko – Suomen evankelis-luterilaisen kirkon toiminnan suunta vuoteen 2020. Suomen ev.lut. kirkon julkaisuja 7, Kirkko ja toiminta Strategiat. Helsinki: Unigrafia

- Komonen, Katja 2011. Nuorisotyön paikka nuorisopoliittisessa tietämisessä. Teoksessa Kari Paakkunainen & Leena Suurpää (toim.) Nuorten poliittinen ohjaus- strategista johtamista, kentän kasvavaa yhteistyötä vai latistuvaa osallistumista. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisuja 43. Nuorisotutkimusseura, 117-119. Viitattu 24.1.2014.
<http://nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/ohjaus.pdf>.
- Kumpulainen, Ilona & Gothoni, Raili 2006. Nuoret nopeatempoiset monitoimijat. Teoksessa Urbaani usko. Nuoret aikuiset usko ja kirkko. Teija Mikkola, Kati Niemelä, Juha Pettersson (toim.) Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 96: Kirkon tutkimuskeskus Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 250–277.
- Köykkä, Arto 2014a. Nuorempi katekismus. Helsinki: Kirjapaja ja Nuorten Keskus.
- Köykkä, Arto 2005 a. Rakkaus, Jumala ja kuolema- ehdotus nuorisotyön teologiaksi. Teoksessa Nuorisotyön käsikirja. Paananen Terhi, Tuominen Hans (toim.) Helsinki: Kirjapaja Oy, 21–34.
- Köykkä, Arto 2014b. Nuorisotyön alkeet ja jatko. Helsinki: Kirjapaja ja Nuorten Keskus.
- Köykkä, Arto 2005 b. Raamattu ja nuorisotyö,. Teoksessa Terhi Paananen & Hans Tuominen (toim.) Nuorisotyön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja
- Launonen, Pekka 2008. Kasvattava ja palveleva kirkko – kristillinen lapsi- ja nuorisotyö historian murrosvaiheissa. Teoksessa Jouko Porkka (toim.) Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Helsinki: LK-kirjat, 221–234.
- Launonen, Pekka 2008. Kasvattava ja palveleva kirkko – kristillinen lapsi- ja nuorisotyö historian murrosvaiheissa. Teoksessa Jouko Porkka (toim.) Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Helsinki: LK-kirjat, 221–237
- Liftari, 1/2012. Matkalla Raamattuun. Kouvola: Raamatunlukijain liitto ry.
- Metsämuuronen, Jari (toim.) Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Jyväskylä Gummerus Oy.
- Mikkola, Teija 2003. Muuttuvat arvot ja uusi keskiluokka. Tutkimus arvojen mittaamisesta ja monitasaisuudesta. Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen tutkimuksia No.241. Helsinki.
- Mikkola, Teija 2006. Urbaanin nuoren aikuisen arvot. Teoksessa Teija Mikkola, Kati Niemelä & Juha Pettersson (toim.) Urbaani usko. Nuoret aikuiset, usko ja kirkko. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 96. Gummerus Jyväskylä: Kirjapaino Oy, 23–42.

- Muhonen, Mervi & Tirri, Kirsi 2008. Mitä on kristillinen kasvatus? Teoksessa Jouko Porkka (toim.) Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Helsinki: LK-kirjat, 63–82.
- Meidän kirkko kasvamme yhdessä. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kasvatuksen linjaus 2015. [sakasti.evl.fi/kasvamme yhdessä](http://sakasti.evl.fi/kasvamme_yhdessa).
- Mikkola, Teija 2003. Muuttuvat arvot ja uusi keskiluokka: tutkimus arvojen mittaamisesta ja monitasaisuudesta. Helsinki: Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen tutkimuksia 241.
- Mäkeläinen, Jaakko 2008. Viisauden lähteillä Lutherin seurassa. Hämeenlinna: Karisto Oy.
- Niemelä, Kati 2002. Hyvä rippikoulu. Rippikoulun laatu ja vaikuttavuus. Kirkon tutkimuskeskus. Sarja A, nro 79. Jyväskylä: Gummerus Oy
- Niemelä, Kati & Koivula, Juha 2006. Uskonnollinen kasvatus sillanrakentajana. Teoksessa Teija Mikkola, Kati Niemelä & Juha Pettersson (toim.) Urbaani usko, nuoret aikuiset, usko ja kirkko. Kirkon tutkimusseuran julkaisuja 96. Jyväskylä: Kirkon tutkimuskeskus, Gummerus Kirjapaino Oy, 163–177.
- Nonaka, Ikujiro & Takeuchi, Hirotaka 1995. The Knowledge Creating Company, New York: Oxford University Press.
- Niemelä, Kati 2012. Heikkeneekö uskonnollisuus ikäryhmissä. Uskonnollinen kasvatus ja sen merkitys uskonnollisuuden selittäjänä. Teoksessa Ketola, Kimmo; Niemelä Kati, Palmu Harri & Salomäki Hanna. Uskonto suomalaisten elämässä. Uskonnollinen kasvatus, moraalit, onnellisuus, suvaitsevaisuus kansainvälisessä vertailussa, 40–59 FSD. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Tampereen yliopisto. [www.fsd.uta](http://www.fsd.uta.fi)
- Nuoret seurakuntalasina kehittämisasiakirja 2012
- Nuorisotyön toimintasuunnitelma 2014. Leppävirran seurakunta
- Nuorista Suomessa 2012. Tietoa nuorista, heidän asemastaan, elinoloistaan ja nuorisotyöstä 2012. Helsinki: Suomen Nuorisoyhteistyö–Allianssi ry.
- Paananen, Terhi 2007. eKr.–jKr. Polkuja Raamattuun. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Paarma, Jukka 2001. Arvot ja armo. Paimenkirja. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Pesonen, Marja i.e. Kirkkomme strategiset suuntaviivat. Meidän kirkko - kasvamme yhdessä. Viitattu 24.1.2014. <http://sakasti.evl.fi/nsf/sp?>

- Porkka, Jouko 2004. On kunnia olla isonen. Suomen evankelisluterilaisen kirkon isostoiminta 2000-luvun alussa, Helsinki: Kirkkohallituksen julkaisuja.
- Pruuki, Heli; Pruuki, Lassi & Hakola, Raimo 2007. Raamis Löytöretki. Helsinki: Nuorten keskus, LK-kirjat/Lasten Keskus.
- Pruuki, Lassi 2010. Rippikoulun pikkujättiläinen. Helsinki: Lasten keskus Oy/ LK-kirjat
- Puolimatka, Tapio 2008. Arvojemme juuret. Teoksessa Jouko Porkka (toim.) Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Helsinki: LK-kirjat, 15–62.
- Puolimatka, Tapio 2011. Kasvatus, arvot ja tunteet. Helsinki: Suunta-kirjat.
- Purjo, Timo 2012. Nuoriso-ohjaajuudesta nuorisokasvattajuuteen. Teoksessa Katja; Komonen Leena Suurpää & Markus Söderlund, (toim.) Kehittyvä nuorisotyö. Julkaisuja 128. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 81–105.
- Raamattu. Suomen evankelisluterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennus. Helsinki: Kirjapaja
- Raamisliftari. Opas nuorten raamatturyhmiin. Markuksen evankeliumi. Kouvola: Raamatunlukijain liitto ry.
- Raamisliftari. Raamisopas Luukkaan evankeliumiin. Kouvola: Raamatunlukijain liitto ry.
- Raitanen, Marko 2007. ”Aikuiset arvostavat nuorissa elämän arvoja, käytöstä poja ja muuta sälää”. Nuorisotutkimus nuorten arvoista ja arvostuksista. Julkaisussa Tapio Kuure & Helinä Perttu (toim.) Arvot, arvostukset ja luottamus nuorten elämässä. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura julkaisuja 74. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino
- Rantala, Kaisa & Valtanen Eva. 2006. Minä ohjaajana- kasvattajana kasvamassa. Teoksessa Jumalan silmissä kaunis. Artikkelikokoelma. Kirkon kasvatuksen painopiste 2006–2008. Leena Heinonen; Jokela Eero & Jouko Porkka (toim.) Helsinki: S-paino Oy. 60–73.
- Rauas, Minna 2012. Ole hyvä !- nuorisotyön eettisyys kehittämishaasteena. Teoksessa Katja Komonen, Leena Suurpää & Markus Söderlund (toim.) Kehittyvä nuorisotyö. Julkaisuja 128. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 106–122.
- Saarela, Olli 2007. Esipuhe. Julkaisussa Tapio Kuure & Helinä Perttu (toim.) Arvot, arvostukset ja luottamus nuorten elämässä. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura julkaisuja 74. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

- Scheler, Max 1980 (1913–1916) *Der Formalismus in der ethik und die materiale Werthetik. Ges, Werke Bd II.*
- Tamm, Maare 1988. *Lasten ja nuorten uskonnollinen maailma.* Helsinki: Lasten Keskus
- Toikko, Timo & Rantanen, Teemu 2009. *Tutkimuksellinen kehittämistoiminta.* Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy
- Toivanen, Marja-Leena & Tukeva, Pekka 2005. Tahtoa, intoa ja rohkeutta. Teoksessa Terhi Paananen & Hans Tuominen *Nuorisotyön käsikirja.* Helsinki: Kirjapaja Oy, 352–369.
- Tuominen, Hans. 2005. Elän ja hengitän – nuoren spiritualiteetti. Teoksessa Paananen Terhi & Tuominen Hans (toim.) *Nuorisotyön käsikirja.* Helsinki: Kirjapaja Oy, 35–52.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2004. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi.* Jyväskylä: Tammi
- Vikström, John 2003. *Ihmisyys ja usko.* Helsinki: Kirjapaja
- Värri, Veli-Matti 2008. Kasvatus myöhäismodernissa yhteiskunnassa - dialogisuuden lähtökohtia ja ongelmia. Teoksessa Jouko Porkka (toim.) *Johdatus Kristilliseen kasvatukseen.* Helsinki: LK- kirjat, 401–431.